A – A Bíróság fejlődése és tevékenysége 2007-ben

Vassilios Skouris elnök

Az éves jelentés e része összefoglaló jelleggel mutatja be az Európai Közösségek Bíróságának 2007. évi tevékenységét. Először az intézmény ez évi fejlődését tekinti át, kiemelve a Bíróság működését érintő intézményi változásokat, valamint a Bíróság belső szervezetére és munkamódszereire vonatkozó módosításokat (1. pont). Másodszor elemzi az intézmény munkaterhének alakulásával, valamint az eljárások átlagos időtartamával kapcsolatos statisztikákat (2. pont). Harmadszor, mint minden évben, tárgykörönként ismerteti az ítélkezési gyakorlat lényegesebb fejlődési irányait (3. pont).

1. A Bíróság 2007. évi intézményi fejlődését a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térségre vonatkozó előzetes döntéshozatal iránti kérelmek gyors és megfelelő elintézését lehetővé tevő sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás bevezetésére irányuló jogalkotási folyamat befejezése határozta meg.

E tekintetben konkrét lépésként a Tanács a 2007. december 20-i határozatával elfogadta a Bíróság alapokmányának és eljárási szabályzatának a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás bevezetését célzó módosításait. A jelenleg az EK-Szerződés IV. címében (Vízumok, menekültügy, bevándorlás és a személyek szabad mozgására vonatkozó egyéb politikák) és az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében (A büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozó rendelkezések) foglalt rendelkezések hatálya alá tartozó ügyek elintézésére bevezetett, új típusú előzetes döntéshozatali eljárásról van szó. Megállapítván azt, hogy a meglévő eljárások – beleértve az eljárási szabályzat 104a. cikkében foglalt gyorsított eljárást is – nem biztosíthatják ezen ügycsoportok kellően gyors elintézését, a Bíróság annak érdekében tett javaslatot ezen új eljárás bevezetésére, hogy az ilyen ügyeket különösen rövid határidőn belül, ugyanakkor a Bíróság előtt folyamatban levő egyéb ügyek elbírálásának késleltetése nélkül intézhesse.

Az Alapokmány és az eljárási szabályzat módosításai 2008 első harmadában lépnek hatályba. A sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás legfőbb jellegzetességei egyúttal a rendes és a gyorsított előzetes döntéshozatali eljárástól való megkülönböztető jegyei is. Az első sajátossága az, hogy az eljárás írásbeli szakaszában való részvétel a nemzeti bíróság előtti eljárás feleire, a kérdést előterjesztő bíróság székhelye szerinti tagállamra, a Bizottságra, valamint az előzetes döntéshozatalra utalással érintett jogi aktust elfogadó egyéb intézményekre korlátozódik. A szóbeli szakaszban részt vehetnek az Alapokmány 23. cikke szerinti felek és egyéb érdekeltek, és ez alkalmat biztosít a számukra a benyújtott írásbeli észrevételek tekintetében való állásfoglalásra. Másodszor, a sürgősségi előzetes döntéshozatali eljárás keretében intézett ügyek a Bírósághoz való beérkezésüktől egy külön erre a célra kijelölt, öt bíróból álló tanács elé kerülnek. Végezetül, az ezen ügyekre vonatkozó eljárásokban jelentős szerephez jut az elektronikus úton történő intézés, tekintve, hogy az eljárási szabályzat új rendelkezései előírják az eljárási iratok faxon vagy elektronikus úton történő benyújtásának vagy kézbesítésének a lehetőségét.

2. A Bíróság 2007. évi igazságügyi statisztikái határozott javulást mutatnak az előző évhez képest. E tekintetben különösen fontos jelezni a Bíróság előtti eljárások időtartamának

– már az egymást követő negyedik éve történő – csökkenését, valamint a 2006. évhez képest a befejezett ügyek számának a mintegy 10%-kal való növekedését.

Ennek megfelelően 2007-ben a Bíróság 551 ügyet fejezett be (nettó szám, figyelembe véve az egyesítéseket), szemben a 2006-os év erre vonatkozó adatával, amely 503 volt. A befejezett ügyek közül 379-et ítélettel fejeztek be, míg 172-ben végzést hoztak. Meg kell állapítani, hogy a hozott ítéletek és végzések száma jelentős mértékben nőtt a 2006-ban hozottak számához képest (351 ítélet és 151 végzés).

A Bíróságra 580 új ügy érkezett, amely a legmagasabb szám[1] a Bíróság eddigi történetében, és ez a 2006-ban érkezett ügyek számához képest 8%-os, a 2005-ben érkezett ügyek számához képest pedig 22,3%-os növekedést jelent. A 2007. december 31-én folyamatban maradt ügyek száma (741, amely összesített szám) a 2006. év végének adataihoz képest (731, amely összesített szám) ugyanakkor nem növekedett jelentős mértékben.

A 2007. évre vonatkozó igazságügyi statisztikák azt is tükrözik, hogy 2004 óta az eljárások időtartama folyamatosan csökken. Az előzetes döntéshozatali ügyeket illetően ez az időtartam 19,3 hónap volt, míg 2006-ban 19,8 hónap, 2005-ben pedig 20,4 hónap. A 2006. évhez hasonlóan az összehasonlító elemzés azt mutatja, hogy 1995 óta az előzetes döntéshozatali ügyek elintézésének átlagos időtartama 2007-ben volt a legrövidebb. A közvetlen keresetek és a fellebbezések elintézésének átlagos időtartama 18,2, illetve 17,8 hónap volt (20 hónap és 17,8 hónap 2006-ban).

Az elmúlt évben az egyes ügyek elintézésének gyorsítása érdekében a Bíróság változó jelleggel alkalmazta a rendelkezésére álló különböző eszközöket (soron kívüli elbírálás, gyorsított eljárás, egyszerűsített eljárás és a főtanácsnok indítványa nélküli döntéshozatal). Gyorsított eljárás lefolytatását 8 ügyben kérték, ezeknél azonban nem teljesültek az eljárási szabályzat által előírt rendkívüli (sürgősséget indokoló) feltételek. A 2004-ben elfogadott gyakorlatnak megfelelően a gyorsított eljárás iránti kérelmeknek indokolt végzéssel a Bíróság elnöke ad helyt, illetve ő utasítja el e kérelmeket. Ezenfelül 5 esetben rendeltek el soron kívüli eljárást.

Az előzetes döntéshozatalra előterjesztett bizonyos kérdésekre adott válasz kapcsán a Bíróság továbbra is rendszeresen alkalmazta az eljárási szabályzata 104. cikkének 3. §-ában meghatározott egyszerűsített eljárást. E rendelkezés alapján összesen 18 ügyet fejeztek be végzéssel.

Végezetül a Bíróság jóval gyakrabban alkalmazta azt az Alapokmány 20. cikke által biztosított lehetőséget is, hogy a főtanácsnok indítványa nélkül határozzon, ha az ügy nem érint új jogi kérdést. Jelezzük, hogy a 2007-ben kihirdetett ítéletek mintegy 43%-át főtanácsnoki indítvány mellőzésével hozták meg (2006-ban a 33%-át).

Ami az ügyeknek a Bíróság különböző ítélkező testületei közötti megoszlását illeti, megemlítendő, hogy a 2007-ben befejezett ügyeknek hozzávetőlegesen a 11%-át a Bíróság nagytanácsa, mintegy 55%-át az öt bíróból álló tanácsok, míg körülbelül 33%-át a

[1] Kivéve az 1979. évben indított 1324 ügyet. Ugyanakkor ez a kiemelkedően magas szám az ugyanazon tárgyban nagy számban benyújtott megsemmisítés iránti keresetekkel magyarázható.

három bíróból álló tanácsok tárgyalták. Megállapítható, hogy a nagytanács által tárgyalt ügyek száma hozzávetőlegesen megegyezik az elmúlt év adataival, míg az öt bíróból álló tanácsok által tárgyalt ügyek száma (2006-ban 63%) kismértékű csökkenést, a három bíróból álló tanácsok által tárgyalt ügyek száma (2006-ban 24%) pedig növekedést mutat. Az ügyeknek a különböző ítélkező testületek közötti megoszlása szinte megegyezik a 2005. év adataival.

A 2007-es ítélkezési év statisztikai adataival kapcsolatos egyéb információkat e fejezet C. pontja tartalmazza.

3. Ez a pont a következő tárgykörök szerint csoportosítva ismerteti az ítélkezési gyakorlat lényegesebb fejlődési irányait:

alkotmányos vagy intézményi kérdések; uniós polgárság; az áruk szabad mozgása; a személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása; vízumok, menekültügy és bevándorlás; versenyszabályok; adózás; a jogszabályok közelítése (és az egységes jogszabályok); védjegyek; gazdasági és pénzügyi politika; szociálpolitika; környezetvédelem; polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés; büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés (és a terrorizmus elleni küzdelem), pontosítva azonban, hogy a benne felmerült fő kérdésre tekintettel egy adott tárgykörbe sorolt ítélet rendkívül gyakran más tárgykörhöz tartozó nagy fontosságú kérdéseket is felvethet.

Alkotmányos vagy intézményi kérdések

Az alkotmányos vagy intézményi kérdéskörbe tartozó részterületek szerteágazó jellegére tekintettel nem meglepő, hogy a legkülönbözőbb kérdéseket elbíráló ítéletekről lehet számot adni.

A közösségi szabályozás elfogadása megfelelő jogalapjának a meghatározását érintő kérdéskör – jóllehet, a korábbi ítélkezési gyakorlatban már széles körben elemzett területről van szó – továbbra is jelen van a Bíróság elé terjesztett jogviták tárgyai közt.

Ezt a kérdéskört érinti a C-440/05. sz., Bizottság kontra Tanács ügyben 2007. október 23-án hozott ítélet alapjául szolgáló ügy is, amelyben a Bizottság, mivel úgy vélte, hogy a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében elfogadott, a hajók által okozott szennyezésre vonatkozó jogszabályok végrehajtásához szükséges büntetőjogi keret megerősítéséről szóló tanácsi kerethatározatot[2] nem a megfelelő jogalap alapján fogadták el, az Európai Parlament támogatása mellett megsemmisítés iránti keresetet nyújtott be, azzal érvelve, hogy az említett kerethatározat céljára és tartalmára tekintettel az Európai Közösségnek a közös közlekedéspolitikával kapcsolatos hatáskörébe tartozik.

[2] A hajók által okozott szennyezésre vonatkozó jogszabályok végrehajtásához szükséges büntetőjogi keret megerősítéséről szóló, 2005. július 12-i 2005/667/IB tanácsi kerethatározat (HL L 255., 164. o.). A kerethatározat kiegészíti a hajók által okozott szennyezésről és a jogsértésekre alkalmazandó szankciók bevezetéséről szóló, 2005. szeptember 7-i 2005/35/EK európai parlamenti és tanácsi irányelvet (HL L 255., 11. o.).

A Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy ha mind az EK-Szerződés, mind az Európai Unióról szóló szerződés alkalmazandó, az utóbbi azt írja elő, hogy az előbbinek kell elsőbbséget biztosítani, valamint emlékeztetett arra is, hogy a Bíróság feladata gondoskodni arról, hogy a Tanács által a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés keretében elfogadni szándékozott jogi aktusok ne bitorolják az EK-Szerződésben a Közösségnek juttatott hatásköröket, megállapította, hogy a kerethatározat célja a tengeri közlekedés biztonságának javítása és a tengeri környezet védelmének megerősítése a hajók által okozott szennyezés ellen.

Következésképpen a kerethatározat rendelkezéseit – amelyek bizonyos magatartások büntetőjogi szankcionálásának kötelezettségét írják elő a tagállamok számára – érvényesen el lehetett volna fogadni az EK-Szerződés alapján. A Bíróság álláspontja szerint az nem kétséges, hogy a büntetőjogi, valamint a büntető eljárásjogi jogszabályok főszabály szerint nem tartoznak a Közösség hatáskörébe, ez azonban nem akadályozza a közösségi jogalkotót abban, hogy amennyiben a hatékony, arányos és visszatartó erejű büntetőjogi szankciónak a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóság általi alkalmazása a súlyos környezetkárosítások leküzdésének elengedhetetlen eszköze, előírja a tagállamok számára az ilyen szankciók bevezetésének kötelezettségét a környezetvédelem területén a Közösség által hozott jogi normák teljes körű tényleges érvényesülésének biztosítása érdekében.

Ezzel szemben ugyanennek a kerethatározatnak azok a rendelkezései, amelyek az alkalmazható büntetőjogi szankciók típusára és mértékére vonatkoznak, nem tartoznak a Közösség hatáskörébe. A Bíróság azonban abban a tekintetben, amennyiben ezen utóbbi rendelkezések elválaszthatatlanul kapcsolódnak az azon bűncselekményeket szabályozó rendelkezésekhez, amelyekre vonatkoznak, megállapította, hogy a tanácsi kerethatározat bitorolja a Közösség számára a tengeri közlekedésre vonatkozóan biztosított hatásköröket, és ezáltal megsérti az Európai Unióról szóló szerződést, amely elismeri e hatáskörök elsődlegességét. A Bíróság ezért a kerethatározatot oszthatatlanságára tekintettel teljes egészében megsemmisítette.

A Bíróságnak az értelmezésre vagy az érvényesség vizsgálatára vonatkozó, előzetes döntéshozatalra előterjesztett kérdések tekintetében fennálló hatáskörének a terjedelmét illetően több ügy is említést érdemel.

A C-431/05. sz. Merck Genéricos-Produtos Farmacêuticos ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítélet alapjául szolgáló ügyben a Bíróság a portugál legfelsőbb bíróság azon kérdésére, hogy van-e hatásköre a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény (TRIPS-egyezmény)[3] 33. cikkének értelmezésére, igenlő választ adott, megállapítva, hogy mivel a TRIPS-egyezményt a Közösség és annak tagállamai megosztott hatáskörben kötötték, a Bíróság hatáskörrel rendelkezik a Közösség által ekként vállalt kötelezettségek meghatározására és az egyezmény rendelkezéseinek e célból történő

[3] A Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) létrehozó, 1994. április 15-én Marrakesh-ben megkötött – a többoldalú tárgyalások uruguayi fordulóján (1986–1994) elért megállapodásoknak a Közösség nevében a hatáskörébe tartozó ügyek tekintetében történő megkötéséről szóló, 1994. december 22-i 94/800/EK tanácsi határozattal jóváhagyott – egyezmény (HL L 336., 1. o.) 1. C) mellékletét képező, a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezmény.

értelmezésére. A Közösség és annak tagállamai közötti hatáskörmegosztás kérdése közösségi szinten egységes választ igényel, amelyet csak a Bíróság tud megadni. A Bíróság konkrétabban a jelen ügyre vonatkozóan úgy vélte, hogy bizonyos szempontból közösségi érdek fűződik ahhoz, hogy hatáskörrel rendelkezzen az említett egyezmény a szabadalmak minimális oltalmi idejére vonatkozó 33. cikkének az értelmezésére, annak megállapítása érdekében, hogy a közösségi joggal ellentétes-e e rendelkezés közvetlen hatályának elismerése.

A Bíróság a Dzodzi-[4] vagy a Leur–Bloem[5], illetve újabban a Poseidon Chartering[6] ügy által fémjelzett ítélkezési gyakorlattal összhangban a C-280/06. sz. Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato ügyben 2007. december 11-én hozott ítéletében ismételten megállapította, hogy azokban a sajátos esetekben, amikor olyan előzetes döntéshozatal iránti kérelmeket terjesztenek elé, amelyekben azon közösségi jogi szabályok, amelyek értelmezését kérik, csak a belső jog által alkalmazott utalás folytán alkalmazandók, azaz amikor egy belső jogszabály a tisztán belső jogviszonyokra adott megoldásai tekintetében összhangban van a közösségi joggal, egyértelmű közösségi érdek, hogy a közösségi jogból vett rendelkezéseket vagy fogalmakat – a Bíróság előzetes döntéshozatal iránti kérelemre meghozott ítéletein keresztül – egységesen értelmezzék a jövőbeli eltérő értelmezések veszélyének elkerülése érdekében, függetlenül attól, hogy milyen körülmények között alkalmazzák azokat. A Bíróság következésképpen megadta a nemzeti bíró által kért értelmezést.

Meg kell jegyezni, hogy a Bíróság a C-351/04. sz., Ikea Wholesale ügyben 2007. szeptember 27-én hozott ítéletében azt is megállapította, hogy figyelemmel szerkezetükre és felépítésükre, a Kereskedelmi Világszervezetet (WTO) megállapodásai főszabály szerint nem szerepelnek azon jogi normák között, amelyek tekintetében a Bíróság vizsgálhatja a közösségi intézmények jogi aktusainak jogszerűségét. A Bíróság csak abban a feltételezett esetben vizsgálhatja a szóban forgó közösségi jogi aktusnak a WTO-szabályokra figyelemmel fennálló jogszerűségét, ha a Közösség a WTO keretében vállalt valamely különös kötelezettséget szándékozott azzal végrehajtani, vagy – mint a jelen esetben – ha a közösségi jogi aktus kifejezetten utal a WTO-megállapodások egyedi rendelkezéseire.

Ettől eltérő összefüggésben a Bíróság a C-331/05. P. sz., Internationaler Hilfsfonds kontra Bizottság ügyben 2007. június 28-án hozott ítéletében azt állapította meg, hogy az európai ombudsman előtti eljárásokhoz kapcsolódó azon költségek, amelyek nem minősülnek „megtérítendő költségeknek”[7], és így ezen a címen nem térítendők meg, nem terhelhetik az érintett intézményt a Közösség Szerződésen kívüli felelősségének a jogcímén, tekintettel arra, hogy hiányzik a kár és a szóban forgó hibás aktus közötti okozati összefüggés, mivel e költségek az érdekeltek szabad választásának eredményeképpen merültek fel.

4 A C-297/88. és C-197/89. sz. ügyekben 1990. október 18-án hozott ítélet (EBHT 1990., I-3763. o.).

5 A C-28/95. sz. ügyben 1997. július 17-én hozott ítélet (EBHT 1997., I-4161. o.).

6 A C-3/04. sz. ügyben 2006. március 16-án hozott ítélet (EBHT 2006., I-2505. o.).

7 Lásd az Elsőfokú Bíróság eljárási szabályzata 91. cikkének b) pontját.

Az intézmények dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférés joga szintén jogvitákra adott alapot. Ezt példázza a C-266/05. P. sz., Sison kontra Tanács ügyben 2007. február 1-jén hozott ítélet (EBHT 2006., I-1233. o.), melyben a Bíróságnak a felperes azon kérelmét illetően hozott több – bár részleges –, elutasító döntésről kellett határoznia, amellyel a felperes hozzáférést kért azokhoz a dokumentumokhoz, amelyek alapján a Tanács őt felvette a pénzeszközök, egyéb vagyoni értékek a 2580/2001 rendelettel[8] bevezetett befagyasztásának hatálya alatt álló személyek listájára, illetve őt e listán tartotta, illetve amellyel a felperes kérte az e tekintetben dokumentumokat szolgáltató államok kilétének közlését.

A Bíróság emlékeztetett arra, hogy mivel a közösségi jogalkotó részéről politikai, gazdasági, társadalmi döntéseket és összetett mérlegelést igénylő területről van szó, csak korlátozott jogszerűségi felülvizsgálatot gyakorolhat.

A Bíróság erre tekintettel megállapította, hogy az 1049/2001[9] rendelet célja az általános hozzáférés biztosítása mindenki számára az intézmények dokumentumaihoz, nem pedig valamely személy valamely dokumentumhoz való hozzáférés iránti különös érdeke védelmének szabályozása, valamint kimondta, hogy a hozzáférési jognak a bizonyos magán- vagy közérdek által igazolt korlátozását illetően nem veheti figyelembe a kérelmezőnek az őt személyesen érintő dokumentumhoz való hozzáférés iránti különös érdekét az az intézmény, amelynek arról kell határoznia, hogy e dokumentumok hozzáférhetővé tétele sértené-e a közösségi jogalkotó által védeni kívánt érdekeket; ilyen esetben ezen intézménynek a kért hozzáférést meg kell tagadnia.

A Bíróság ezt követően megjegyezte, hogy még ha el is kellene fogadni, hogy a fellebbező jogosult arra, hogy részletesen tájékoztassák az ellene a vitatott listára történt felvétele formájában felhozott vád természetéről és indokairól, és hogy e jog a Tanács birtokában lévő dokumentumokhoz való hozzáférést is magában foglalja, ez a jog nem az intézmények dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférés különös eszközei útján gyakorolható.

A különlegesen érzékeny tartalmú dokumentumok tekintetében a Bíróság úgy foglalt állást, hogy a kibocsátójuk joggal várhatja el még az érzékeny tartalmú dokumentum létezésének is a titokban tartását, és a saját kiléte felfedését is jogában áll megtiltania, ha e dokumentum léte ismertté válik, mely következtetés nem tekinthető amiatt aránytalannak, hogy a kérelmező számára, akivel szemben az ilyen dokumentumhoz való hozzáférést megtagadták, nehezebbé vagy akár gyakorlatilag lehetetlenné teszi a dokumentum kibocsátó államának megállapítását.

A polgároknak nem a dokumentumokhoz, hanem a jogszabályokhoz való hozzáférése tekintetében kellett határoznia a Bíróságnak a C-161/06. sz. Skoma Lux ügyben 2007.

8 A terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló, 2001. december 27-i 2580/2001/EK tanácsi rendelet (HL L 344., 70. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 207. o.).

9 Az Európai Parlament, a Tanács és a Bizottság dokumentumaihoz való nyilvános hozzáférésről szóló, 2001. május 30-i 1049/2001/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 145., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 1. fejezet, 3. kötet, 331. o.).

december 11-én hozott ítéletben a 2004-es csatlakozási okmány[10] 58. cikkének a hatályára vonatkozóan. A cseh bíróság azon kérdésére, hogy az említett cikk alapján valamely tagállamban alkalmazhatók-e valamely, az *Európai Unió Hivatalos Lapjában* ezen állam nyelvén – jóllehet e nyelv az Unió hivatalos nyelvei közé tartozik – ki nem hirdetett közösségi rendelet rendelkezései a jogalanyokkal szemben, a Bíróság azt a választ adta, hogy e kihirdetés hiányának eredményeképpen a közösségi szabályozásban foglalt kötelezettségek e tagállam jogalanyai viszonylatában nem alkalmazhatók, még akkor sem, ha e személyek más módon is megismerhették volna e szabályozást. A Bíróság e megállapításával a közösségi jogot értelmezte, nem pedig annak érvényességét értékelte.

A közösségi jog és a tagállamok belső joga közötti viszony területén a Bíróság a közösségi jog elsőbbségére és közvetlen hatályára vonatkozóan bizonyos pontosításokat fogalmazott meg.

A C-119/05. sz. Lucchini-ügyben 2007. július 18-án hozott ítéletében a Bíróság a Simmenthal ítélkezési gyakorlat[11] keretében meghatározott elveket alkalmazva megállapította, hogy ellentétes a közösségi joggal a *res iudicata* elvét megállapító olasz nemzeti jogi rendelkezés alkalmazása, amennyiben annak alkalmazása akadályozza a közösségi jog megsértésével adott állami támogatás visszatéríttetését, amelynek a közös piaccal való összeegyeztethetetlenségét a Bizottság jogerőssé vált határozata állapította meg.

A C-80/06. sz. Carp-ügyben 2007. június 7-én hozott ítéletben a Bíróságnak a határozatok horizontális közvetlen hatályára vonatkozóan kellett határoznia. A Bíróság megállapította, hogy az építési termékek megfelelőségének a 89/106/EGK tanácsi irányelv 20. cikke (2) bekezdése szerinti igazolási eljárásáról szóló 1999/93 határozat[12] olyan általános hatályú jogi aktus, amely pontosan meghatározza az alkalmazandó megfelelőségi igazolási eljárás típusait, és az Európai Szabványügyi Bizottságot/az Európai Elektrotechnikai Szabványügyi Bizottságot (CEN/Cenelec) bízza meg a vonatkozó harmonizált szabványok tartalmának kidolgozásával, amelyeket azután az egyes tagállamok szabványügyi testületeinek kell átültetniük, de csak a tagállamokra nézve kötelező, amelyek annak egyedüli címzettjei. Következésképpen magánszemély nem hivatkozhat arra valamely

10 A Cseh Köztársaság, az Észt Köztársaság, a Ciprusi Köztársaság, a Lett Köztársaság, a Litván Köztársaság, a Magyar Köztársaság, a Máltai Köztársaság, a Lengyel Köztársaság, a Szlovén Köztársaság és a Szlovák Köztársaság Európai Unióhoz történő csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmány (HL 2003. L 236., 33. o.).
Az okmány 58. cikke a következőképpen rendelkezik:
„Az intézmények és az Európai Központi Bank által a csatlakozás előtt elfogadott jogi aktusoknak a Tanács, Bizottság vagy az Európai Központi Bank által cseh, észt, lengyel, lett, litván, magyar, máltai, szlovák és szlovén nyelven megszövegezett szövege a csatlakozás időpontjától ugyanolyan feltételekkel hiteles, mint a jelenlegi tizenegy nyelven készült szövegek. Ezeket a szövegeket közzé kell tenni az *Európai Unió Hivatalos Lapjában*, amennyiben a jelenlegi nyelveken készült szövegeket ott tették közzé."

11 A 106/77. sz. Simmenthal-ügyben 1978. március 9-én hozott ítélet (EBHT 1978., 629. o.).

12 Az építési termékek megfelelőségének a 89/106/EGK tanácsi irányelv 20. cikke (2) bekezdése szerinti, az ajtókra, ablakokra, ablaktáblákra, zsaluziákra, kapukra és a hozzájuk tartozó vasalatokra vonatkozó igazolási eljárásáról szóló, 1999. január 25-i 1999/93/EK határozat (HL L 29., 51. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 23. kötet, 223. o.).

szerződéses felelősséggel kapcsolatos, a közte és egy másik magánszemély között folyó peres eljárásban.

A Bíróság két ítélet keretében pontosította a Közösség által kötött nemzetközi megállapodásokat érintő ügyekben eljáró nemzeti bíróságok által alkalmazandó megközelítést.

A C-16/05. sz., Tum és Dari ügyben 2007. szeptember 20-án hozott ítéletben a Bíróságnak az EGK–Törökország társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyve[13] 41. cikkének (1) bekezdésében megfogalmazott „standstill" klauzula hatályát kellett értelmeznie, amely szerint a jegyzőkönyv hatálybalépését követően a szerződő felek számára tilos a letelepedés szabadsága gyakorlása minden új korlátozásának a bevezetése. A jelen ügy két török állampolgárt érintett, akik Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királyságában kívántak letelepedni.

A Bíróság álláspontja szerint a szóban forgó rendelkezés, mivel egyértelmű, közvetlen hatállyal rendelkezik, és nem anyagi jogi szabályként működik – alkalmazhatatlanná téve a releváns anyagi jogot, amelynek a helyébe lép –, hanem kvázi eljárási jellegű szabályként, amely *ratione temporis* írja elő, hogy melyek valamely tagállam szabályozásának azon rendelkezései, amelyekre tekintettel értékelni kell a valamely tagállamban a letelepedés szabadságával élni kívánó török állampolgár helyzetét. A Bíróság így arra a következtetésre jutott, hogy az említett „standstill"-klauzula nem vonja kétségbe a tagállamok azon elvi hatáskörét, hogy a bevándorlásra vonatkozóan nemzeti politikát folytatassanak. E tekintetben azon egyedüli körülmény, hogy az ilyen klauzula a hatálybalépésétől kezdve tartózkodási kötelezettséget ír elő a tagállamok számára, amely olyan következménnyel jár, hogy bizonyos mértékben korlátozza az e téren fennálló mozgásterüket, nem teszi lehetővé annak megállapítását, hogy e ténynél fogva utóbbiaknak az idegenrendészet terén fennálló szuverén hatáskörének lényege is sérülne.

A Bíróság ezt követően a szóban forgó rendelkezést úgy értelmezte, hogy az EGK–Törökország társulási megállapodás kiegészítő jegyzőkönyvnek az érintett tagállam tekintetében történő hatálybalépését követően tilos a letelepedés szabadsága gyakorlása minden új korlátozásának – beleértve az anyagi jogi és/vagy eljárási feltételeket is – bevezetése a tagállam területén önálló vállalkozóként üzleti tevékenységet folytatni kívánó török állampolgároknak az ezen ország területére való első belépési engedélyére vonatkozóan.

A fent hivatkozott Merck Genéricos-Produtos Farmacêuticos ügyben a portugál legfelsőbb bíróság azzal a kérdéssel fordult a Bírósághoz, hogy a nemzeti bíróságoknak a szellemi tulajdonjogok kereskedelmi vonatkozásairól szóló egyezménynek (TRIPS-egyezmény) a szabadalmak minimális oltalmi idejére vonatkozó 33. cikkét hivatalból vagy a felek kérelmére kell-e alkalmazniuk az előttük folyamatban lévő eljárásokban.

[13] A Brüsszelben 1970. november 23-án aláírt – a Közösség nevében az 1972. december 19-i 2760/72/EGK tanácsi rendelettel (HL L 293., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 11. fejezet, 11. kötet, 41. o.) megkötött, jóváhagyott és megerősített – kiegészítő jegyzőkönyv.

A Bíróság emlékeztetett az említett megállapodás rendelkezéseinek az értelmezésére vonatkozó hatáskörére, majd megállapította, hogy ebben az összefüggésben meg kell különböztetni az olyan területeket, amelyen a Közösség még nem alkotott jogszabályokat, valamint az olyanokat, amelyeken erre már sor került. Az előbbi területek tekintetében, amelyek ennek következtében még a tágállamok hatáskörébe tartoznak, a Bíróság megállapította, hogy a szellemi tulajdonjogok oltalma és az igazságszolgáltatási szervek által e célból hozott intézkedések nem tartoznak a közösségi jog hatálya alá, ily módon ez utóbbi nem írja elő, de nem is zárja ki, hogy valamely tagállam jogrendje elismerje a magánszemélyek azon jogát, hogy a TRIPS-egyezményben foglalt valamely szabályra közvetlenül hivatkozhassanak, illetve nem írja elő a bíró számára e szabály hivatalból történő alkalmazásának kötelezettségét. Az utóbbi területek vonatkozásában a Bíróság ezzel szemben úgy foglalt állást, hogy azokra a közösségi jog az irányadó, ami azzal a kötelezettséggel jár, hogy amennyiben lehetséges, a TRIPS-egyezménnyel összhangban lévő értelmezést kell alkalmazni, anélkül hogy ugyanakkor az ezen egyezmény szóban forgó rendelkezése közvetlen hatályúvá válna.

A jelen ügyben a Bíróság megállapította, hogy a Közösség még nem gyakorolta hatáskörét a TRIPS-egyezmény 33. cikkének tárgyát képező szabadalmak területén, vagy legalábbis belső szinten a mai napig nem történt olyan jelentős hatáskörgyakorlás e téren, amely elegendő lenne annak megállapításához, hogy a jelen állapotok szerint ez a terület a közösségi jog hatálya alá tartozik. A Bíróság ebből arra következetett, hogy a közösségi joggal jelenleg nem ellentétes az, hogy a szóban forgó 33. cikket a nemzeti bíróságok a nemzeti jog által meghatározott feltételek mellett közvetlenül alkalmazzák.

Végezetül, a jogalanyok közösségi jogból eredő jogai számára biztosított hatékony bírói jogvédelem tekintetében három ítélet említendő.

A C-432/05. sz. Unibet-ügyben 2007. március 13-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-2271. o.) a Bíróság, miután emlékeztetett arra, hogy a közösségi jog általános elvéről van szó, megállapítja, hogy az ilyen tárgyú közösségi jogszabályok hiányában a tagállamok feladata az együttműködési kötelezettségükkel összhangban kijelölni a hatáskörrel rendelkező bíróságot, és meghatározni a bírósághoz fordulás azon eljárási szabályait, amelyek célja, hogy biztosítsák a jogalanyok közösségi jogból eredő jogainak védelmét. Ez az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elveinek tiszteletben tartása mellett gyakorlandó eljárási autonómia csak akkor lenne kérdéses, ha az érintett nemzeti jogrendszer egészéből az következne, hogy nem létezik olyan jogorvoslattípus, amellyel, akár közvetett módon is, biztosítható lenne a jogalanyok közösségi jogból eredő jogainak tiszteletben tartása.

A Bíróság ennek megállapítását követően rámutatott arra, hogy a jogalanyok közösségi jogból eredő jogai számára biztosítandó hatékony bírói jogvédelem elve abban az esetben nem követeli meg a belső jogban olyan önálló jogorvoslattípus létezését, amely elsődlegesen a nemzeti rendelkezéseknek a közösségi joggal való összeegyeztethetetlensége megállapítására irányul, ha léteznek más, a hasonló belső jogi kereseteknél nem kedvezőtlenebb jogi lehetőségek is, amelyek alapján ez az összeegyeztethetőség közvetett módon vizsgálható, amit a nemzeti bíróságnak kell megtennie. Konkrétan, ha a jogalany a nemzeti jogszabályok közösségi joggal való összeegyeztethetősége vitatásának egyetlen lehetőségeként kénytelen közigazgatási és büntetőeljárásoknak, és az abból adódó

esetleges szankcióknak alávetni magát, ez nem elegendő a számára nyújtandó hatékony bírói jogvédelem biztosításához.

Végezetül, a Bíróság a hatékony bírói jogvédelem elvéből levezette a tagállamok azon kötelezettségét, hogy a jogalanyok tekintetében előírják az ideiglenes intézkedések elrendelésének lehetőségét, mielőtt a hatáskörrel rendelkező bíróság a kérdéses nemzeti jogszabályok közösségi joggal való összeegyeztethetősége tárgyában határozatot hoz, amennyiben a kért ideiglenes intézkedések elrendelése az ilyen jogok fennállására vonatkozóan meghozandó határozat teljes hatékonysága érdekében szükséges. Ez a lehetőség azonban nem alkalmazható, ha a jogalany kérelme e tagállam joga alapján elfogadhatatlan, feltéve hogy ez az elfogadhatatlanság a közösségi jog alapján nem kétséges. Vonatkozó közösségi szabályozás hiányában az ideiglenes intézkedések esetleges elrendelésére a belső jog feltételei alkalmazandók a fent említett egyenértékűség és tényleges érvényesülés elvének tiszteletben tartása mellett.

A C-524/04. sz., Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyben 2007. március 13-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-2107. o.) a Bíróság többek közt emlékeztetett arra, hogy abban az esetben, ha valamely tagállam a közösségi jog szabályainak megsértésével vet ki adót, a jogalanyok a jogosulatlanul kivetett adó visszatérítésére és az ezen adóval közvetlen összefüggésben levont összegek visszatérítésére is jogosultak.

Azon egyéb károkat illetően, amelyek a személyt a közösségi jog e tagállamnak felróható megsértése miatt érték, a tagállam a Bíróság ítélkezési gyakorlatában rögzített feltételek mellett köteles megtéríteni a magánszemélyeknek ily módon okozott károkat, mégpedig a nemzeti jog felelősségi szabályainak keretei között, mely autonómia gyakorlása során tiszteletben kell tartania az egyenértékűség és a tényleges érvényesülés elvét.

Konkrétan, amennyiben bebizonyosodik, hogy valamely tagállam szabályozása megvalósítja a letelepedés szabadságának az EK 43. cikk által tiltott korlátozását, a kérdést előterjesztő bíróság a megtérítendő kár összegének meghatározása keretében vizsgálhatja, hogy a jogsérelmet szenvedett személyek a tőlük elvárható gondossággal jártak-e el a veszteség elkerülése vagy mértékének enyhítése érdekében, és különösen, hogy kellő időben igénybe vették-e a rendelkezésükre álló valamennyi jogorvoslati lehetőséget. A letelepedés szabadságára vonatkozó rendelkezések alkalmazása azonban lehetetlenné vagy rendkívül nehézzé válna akkor, ha e rendelkezések megsértésére alapított visszatérítés, illetve kártérítés iránti kérelmeket kizárólag azon okból kellene elutasítani vagy összegüket leszállítani, hogy az érintett társaságok nem kértek engedélyt az adóhatóságtól arra, hogy valamely külföldi illetőségű kapcsolt vállalkozás által nyújtott kölcsöntőke után úgy fizessenek kamatot, hogy azok ne minősüljenek felosztott nyereségnek, míg a jelen körülmények között a nemzeti jog, adott esetben az adóegyezmények releváns rendelkezéseivel együtt, előírja e minősítést.

Ennek megállapítását követően a Bíróság arra is emlékeztetett, hogy annak megállapítása érdekében, hogy a közösségi jog megsértése kellően súlyos jogsértésnek minősül-e, a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie az általa tárgyalt ügyre jellemző összes körülményt. Az olyan területen, mint a közvetlen adózás, a nemzeti bíróságnak figyelembe kell vennie, hogy a Szerződés által biztosított mozgási szabadságokból eredő

következmények csak fokozatosan tárultak fel, különösen a Bíróság ítélkezési gyakorlatában kidolgozott elvek alapján.

A C-222/05–225/05. sz., van der Weerd és társai egyesített ügyekben 2007. június 7-én hozott ítéletben a Bíróságnak többek közt arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy megköveteli-e a közösségi jog a nemzeti bíróságtól a hivatalbóli vizsgálatot – azaz olyan kritériumok alapján folytatott vizsgálatot, amelyek a jogvita alapján kívül esnek – az igazgatási aktusoknak a ragadós száj- és körömfájás elleni védekezésre irányuló közösségi intézkedések bevezetéséről szóló 85/511 irányelvből[14] levezetett kritériumok alapján.

A Bíróság nemlegesen válaszolt, megállapítva, hogy az ítélkezési gyakorlatában követett egyenértékűség elve, illetve a tényleges érvényesülés elve közül egyik sem követeli meg a nemzeti bíróságtól azt, hogy olyan jogalapot vegyen hivatalból figyelembe, amely a közösségi szabályozás rendelkezéseinek megsértésén alapul.

Az említett elvek közül az előbbi tekintetében a Bíróság úgy vélte, hogy az érintett irányelv rendelkezései nem állapítják meg sem azokat a feltételeket, amelyek mellett a ragadós száj- és körömfájással kapcsolatos eljárásokat meg lehet indítani, sem pedig azokat a hatóságokat, amelyek az eljárás keretében meghatározzák a jogalanyok jogainak és kötelezettségeinek a terjedelmét, így nem tekinthetők egyenértékűnek a fent említett nemzeti közrendi szabályokkal, amelyek a nemzeti eljárások alapjául szolgálnak, mivel meghatározzák azokat a feltételeket, amelyek mellett eljárást lehet indítani, valamint azokat a hatóságokat, amelyek az eljárás keretében megállapítják a jogalanyok jogainak és kötelezettségeinek a terjedelmét. Az utóbbi elvhez kapcsolódóan a Bíróság megállapította, hogy mivel az alapügy felpereseinek valóban volt lehetőségük arra, hogy a nemzeti bíróság előtt a közösségi jogra alapított jogalapokra hivatkozzanak, nem ellentétes a tényleges érvényesülés elvével az a belső jogi rendelkezés, amely szerint a nemzeti bíróságok nem hivatkozhatnak hivatalból a közösségi jog megsértésére alapított jogalapra, amennyiben a jogalap vizsgálatával fel kellene adniuk a rájuk nézve kötelező passzivitást, túllépnék a felek által körülhatárolt jogvita kereteit, és más tényeket és körülményeket vennének alapul, mint amelyre az említett közösségi rendelkezések alkalmazásában érdekelt fél a kérelmét alapította, és ez a szóban forgó rendelkezésnek a közösségi jogban betöltött jelentőségétől függetlenül fennáll.

Uniós polgárság

A Bíróság több alkalommal vizsgálta azokat a tagállami rendelkezéseket, amelyek alkalmasak az európai polgárok szabad mozgásának az indokolatlan korlátozására.

A képzési és tanulmányi támogatásokkal kapcsolatban a C-11/06. és C-12/06. sz., Morgan és Bucher egyesített ügyekben 2007. október 23-án hozott ítéletben a Bíróság abból a megállapításból indult ki, hogy az adott tagállamnak a más tagállamban

[14] A 1990. június 26-i 90/423/EGK tanácsi irányelvvel (HL L 224., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 10. kötet, 122. o.) módosított, a ragadós száj- és körömfájás elleni védekezésre irányuló közösségi intézkedések bevezetéséről szóló, 1985. november 18-i 85/511/EGK tanácsi irányelv (HL L 315., 11. o.; magyar nyelvű különkiadás 3. fejezet, 6. kötet, 265. o.).

tanulmányokat folytató állampolgárai az EK 17. cikk (1) bekezdése szerinti uniós polgár jogállással rendelkeznek, tehát esetlegesen, még származási tagállamukkal szemben is, hivatkozhatnak az e jogálláshoz kapcsolódó jogokra.

A Bíróság ezt követően megállapította, hogy bár főszabályként valamennyi tagállam jogosult arra – annak érdekében, hogy biztosítsa, hogy a másik tagállamban tanulmányokat folytatni kívánó diákok megélhetési költségeinek fedezésére szolgáló támogatások nyújtása ne váljék olyan indokolatlan teherré –, hogy csak azoknak a diákoknak nyújtson ilyen támogatást, akik igazolták, hogy bizonyos fokig beilleszkedtek társadalmába, gondoskodniuk kell azonban arról, hogy e támogatás nyújtásának módja ne képezze a polgárok szabad mozgáshoz való jogának indokolatlan korlátozását, és hogy az koherens és arányos legyen a tanulmányok a hallgatók által minél rövidebb időn belül történő befejezésére, valamint a megfelelő tanulmányok kiválasztásának megkönnyítésére irányuló célkitűzésekkel.

A Bíróság mindebből arra a következtetésre jutott, hogy az EK 17. és az EK 18. cikkel ellentétesek az olyan rendelkezések, amelyek az állampolgárságuk szerinti tagállamtól eltérő más tagállamban tanulmányokat folytató hallgatók képzésére vonatkozó támogatást ahhoz a feltételhez kötik, hogy ezen tanulmányok a származási tagállamban legalább egy éven keresztül folytatott képzés folytatásának számítsanak, mivel e rendelkezések alkalmasak arra, hogy eltántorítsák az uniós polgárokat az EK 18. cikkben előírt, a tagállamok területén való szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való joguk gyakorlásától.

Az adójogi szabályozás területén a Bíróság a C-76/05., Schwarz és Gootjes-Schwarz, valamint a C-318/05. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítéleteiben a jövedelemadóról szóló német törvény azon rendelkezéseit vizsgálta, amelyek az adóalanyok számára adókedvezményt biztosítottak azon tandíj után, amelyet a gyermekeik után bizonyos magániskoláknak fizettek, feltéve hogy ezek az iskolák németországi illetőségűek.

A Bíróság megállapította, hogy a közösségi joggal ellentétes, ha az adókedvezményt általánosságban megtagadják a másik tagállam területén található iskoláknak fizetett tandíjak vonatkozásában. Érvelése során a Bíróság az iskolák finanszírozása tekintetében két típust különböztet meg. Kizárólag a főként magántőkéből finanszírozott iskolák hivatkozhatnak a szolgáltatásnyújtás szabadságára. A Németországtól eltérő tagállamban illetőséggel rendelkező, és főként nem magántőkéből finanszírozott iskolákra nem alkalmazható a szolgáltatásnyújtás szabadsága, az ezen iskoláknak fizetett tandíj azonban nem zárható ki az adókedvezményből. Az uniós polgárok szabad mozgáshoz való jogával ellentétes az ilyen kizárás: a csecsemő- vagy kisgyermekkorban lévő gyermek is hivatkozhat a közösségi jog által számára biztosított szabad mozgáshoz és tartózkodáshoz való jogára, és az érintett rendelkezések azzal járnak, hogy indokolatlanul hátrányos helyzetbe hozzák a más tagállamba iskolába járó gyermekeket azokhoz viszonyítva, akik nem élnek a szabad mozgáshoz való jogukkal.

Az áruk szabad mozgása

Az áruk szabad mozgása területén a Bíróságnak több nemzeti szabályozásnak a Szerződés rendelkezéseivel való összeegyeztethetőségéről kellett határoznia.

Elsőként a C-170/04. sz., Rosengren és társai ügyben 2007. június 5-én hozott ítéletre kell hivatkozni, amelyet a Bíróság egy olyan svéd szabályozásnak az EK-Szerződéssel való összeegyeztethetőségét érintő előzetes döntéshozatal iránti kérelemre adott válaszul hozott meg, amely tiltja a magánszemélyek számára az alkoholtartalmú italok behozatalát, melyek kiskereskedelmi értékesítése Svédországban az ugyanezen törvény által bevezetett monopólium tárgyát képezi. A Bíróság megállapította e tiltó rendelkezésnek a közösségi joggal való összeegyeztethetetlenségét, miután kifejtette, hogy a tiltó intézkedést az EK 28. cikk, nem pedig a kereskedelmi jellegű állami monopóliumokra vonatkozó EK 31. cikk alapján kell értékelni, mivel az nem minősül e kiskereskedelmi értékesítésre vonatkozó, a behozatal tiltásával járó monopólium fennállására vagy a működésére vonatkozó szabálynak. A Bíróság ehhez a megállapításához mérlegelte, hogy a svéd intézkedés az EK 28. cikk értelmében behozatalra vonatkozó mennyiségi korlátozásnak minősül, tekintettel egyrészt arra, hogy a monopólium jogosultja megtilthatja a megrendelést, és ennek megfelelően az adott esetben az érintett italok behozatalát, másrészt az ilyen intézkedés által a fogyasztónak okozott hátrányokra. A Bíróság ezt követően megállapította, hogy ez az intézkedés nem igazolható az EK 30. cikk értelmében az emberek egészsége és élete védelmének indokaival. A svéd szabályozás ugyanis annak másodlagos hatása miatt alkalmatlan az alkoholfogyasztás általános korlátozása céljának megvalósítására, és nem áll arányban azzal a céllal, hogy megvédje a fiatalokat az alkoholfogyasztás káros következményeitől, hiszen a behozatali tilalom az érintett italokat megvásárolni kívánó jogalanyok kora szerinti különbségtétel nélkül alkalmazandó.

Másodszor a Bíróság a C-319/05. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2007. november 15-én hozott ítélet meghozatalakor egy kötelezettségszegés megállapítása iránti kereset eredményeképpen újonnan szembesült egy hatóanyag gyógyszerként vagy élelmiszerként történő minősítésének a kérdésével. A Németországi Szövetségi Köztársaság gyógyszernek sorolt be egy más tagállamokban jogszerűen élelmiszer-kiegészítőként forgalmazott kapszulás fokhagymakészítményt, és ennek következtében annak forgalmazását előzetes forgalomba hozatali engedélyhez kötötte. A Bíróság az állandó ítélkezési gyakorlatnak megfelelően megállapította, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság ezáltal nem teljesítette az EK 28. és az EK 30. cikkből eredő kötelezettségeit. A Bíróság, miután rámutatott, hogy az érintett közösségi szabályozás[15] értelmében a termék nem felel meg sem a kiszerelés szerinti gyógyszer, sem pedig a funkcionális gyógyszer meghatározásának, megállapította, hogy a német intézkedés akadályozza a Közösségen belüli kereskedelmet. Ezenfelül a kérdéses intézkedés nem igazolható az EK 30. cikk értelmében a közegészség védelmével kapcsolatos indokokkal sem, mivel az ilyen típusú rendelkezést az állított egészségügyi kockázatok alapos elemzésével kell alátámasztani, és az áruk szabad mozgását kevésbé korlátozó intézkedések, mint például a fogyasztókat az e termék fogyasztásával együtt járó esetleges kockázatokra figyelmeztető, megfelelő címkézés előírása, is megfeleltek volna a közegészség védelme célkitűzésének.

Végezetül meg kell említeni a C-297/05. sz., Bizottság kontra Hollandia ügyben 2007. szeptember 20-án hozott ítéletet is, amely pontosította a Bíróságnak a más tagállamban nyilvántartásba vett járművek behozatalára vonatkozó nemzeti szabályokat érintő

[15] Az emberi felhasználásra szánt gyógyszerek közösségi kódexéről szóló, 2001. november 6-i 2001/83/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 311., 67. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 27. kötet, 69. o.).

ítélkezési gyakorlatát. Arra a kérdésre, hogy a közösségi joggal összeegyeztethető-e az olyan holland szabályozás, amely az ilyen járművek tekintetében Hollandiában történő nyilvántartásba vételüket megelőzően azonosítás céljából végzett ellenőrzést és fizikai állapotukra vonatkozó műszaki vizsgálatot ír elő, a Bíróság elsőként megállapította, hogy a járműveknek az azonosítás céljából lefolytatott ellenőrzése nem képez akadályt a Közösségen belüli kereskedelem tekintetében. Az ellenőrzés ugyanis nem bír visszatartó erővel a Hollandiába történő járműbehozatallal szemben, és nem csökkenti az eziránti érdeklődést, tekintettel annak módjára, illetve arra a tényre, hogy egyszerű igazgatási jellegű formaságról van szó, amely nem ír elő további ellenőrzést, és a nyilvántartásba-vételi kérelem elbírálásának és a kapcsolódó eljárás lefolytatásának is szerves részét képezi. A Bíróság ezt követően a járművek Hollandiában való nyilvántartásba vételekor lefolytatott műszaki vizsgálatnak az EK 28. és 30. cikkel való összeegyeztethetőségére vonatkozóan megállapította, hogy az ilyen korlátozó intézkedésnek minősül, amennyiben az a háromévesnél idősebb, előzőleg másik tagállamban nyilvántartásba vett járművekre alkalmazandó, aránytalan a közúti közlekedésbiztonság és a környezetvédelem jogszerű céljaihoz képest. A Bíróság e tekintetben úgy vélte, hogy olyan, kevésbé korlátozó intézkedések is léteznek, mint például a másik tagállamban kiállított, a területén nyilvántartásba vett jármű műszaki vizsgálatának eredményes teljesítéséről szóló igazolás elismerése, és a holland és az adott tagállambeli vámhatóságoknak az esetleg hiányzó adatokra vonatkozó együttműködése.

A személyek, a szolgáltatások és a tőke szabad mozgása

E területen az ítélkezési gyakorlat különösen gazdag, ezért annak rendszerezett bemutatása nehéz, annál is inkább, mivel a Bíróság elé terjesztett ügyek gyakran egyszerre több alapvető szabadság gyakorlását is érintik. Az ismertetés céljából ezen ügyeket így négy tárgykör szerint csoportosítottuk, amelyek közül három ágazati megközelítésen alapul, ezek nevezetesen a munkavállalók szabad mozgása, a letelepedés joga és a szolgáltatásnyújtás szabadsága, valamint a tőke szabad mozgása, a negyedik, átfogó megközelítést képviselő tárgykör pedig a tagállamok adóztatási jogköreinek gyakorlása tekintetében az ezen alapvető szabadságok által kijelölt korlátok.

A természetes személyek – azaz a munkavállalók – szabad mozgását illetően a Bíróság többek közt értelmezte a közösségi polgároknak – különösen a közösségi migráns munkavállalóknak – a harmadik országbeli családtagjait megillető tartózkodási jogot, valamint azokat a szociális kedvezményeket, amelyekre e családtagok hivatkozhatnak. Meg kell jegyezni, hogy a Bíróság ezenfelül a C-212/05. sz. Hartmann-ügyben 2007. július 18-án hozott ítéletében pontosította a „migráns munkavállaló" fogalmát. Ennek megfelelően valamely tagállam állampolgára, aki megtartva az ebben a tagállamban fennálló munkaviszonyát a lakóhelyét egy másik tagállamba helyezte át, és foglalkozását azóta határ menti ingázóként gyakorolta, hivatkozhat az 1612/68 rendelet[16] szerinti „migráns munkavállalói" jogállásra.

[16] A munkavállalók Közösségen belüli szabad mozgásáról szóló, 1968. október 15-i 1612/68/EGK tanácsi rendelet (HL L 257., 2. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 15. o.).

A szabad mozgás jogát gyakorló közösségi polgárok harmadik országbeli családtagjait megillető tartózkodási jogot érintően a C-1/05. sz. Jia-ügyben 2007. január 9-én hozott ítélet és a C-291/05. sz. Eind-ügyben hozott ítélet különös figyelmet érdelmel.

A Jia-ügyben a kérdést előterjesztő bíróság előtt folyamatban levő jogvita tárgya egy német állampolgár kínai állampolgárságú anyósának az esete volt, aki a fiához való csatlakozás céljából érkezett Svédországba, ahol a menye önálló vállalkozói tevékenységet folytatott. Turistavízumának lejártával megtagadták számára a tartózkodási engedély kiadását azzal az indokolással, hogy nem igazolta megfelelő módon a fia és annak házastársa tekintetében fennálló anyagi függőségét. A kérdést előterjesztő bíróság a C-109/01. sz. Akrich-ügyben 2003. szeptember 23-án hozott ítéletre (EBHT 2003., I-9607. o.) hivatkozva lényegében azt kívánta megtudni, hogy a jogszerű tartózkodásnak az ezen ítéletben meghatározott feltétele a jelen ügy tényállására is vonatkozik-e. E kérdésre a Bíróság azt a választ adta, hogy a közösségi jog az Akrich-ítélet fényében nem kötelezi arra a tagállamokat, hogy a tartózkodási engedély kiadását harmadik állam állampolgárságával rendelkező számára, aki a szabad mozgás jogával élő közösségi polgár családtagja, ahhoz a feltételhez kössék, hogy ez a családtag előzőleg jogszerűen tartózkodott valamely másik tagállamban. Ugyanakkor e családtagnak a közösségi polgár vagy házastársa által eltartottnak kell lennie, azaz származási országában vagy abban az országban, ahonnan érkezik, abban az időpontban, amikor az említett közösségi polgárhoz vagy a házastársához való csatlakozását kérelmezi, szükségletei biztosítása érdekében e közösségi polgár vagy annak házastársa anyagi támogatására kell szorulnia.

A fent hivatkozott Eind-ügyben a Bíróság megállapította, hogy az 1612/68 rendelet 10. cikke szerinti családegyesítési jog a migráns munkavállalók családtagjai számára nem biztosít a szabad mozgáshoz való saját jogot, mivel ez a rendelkezés inkább annak a migráns munkavállalónak kedvez, akinek a családjába harmadik állam állampolgára tartozik. Következésképpen a közösségi munkavállalónak az állampolgársága szerinti tagállamba való visszatérése esetén a közösségi jog nem írja elő e tagállam hatóságainak, hogy ismerjék el e munkavállaló harmadik országbeli állampolgársággal rendelkező családtagjának a belépési és tartózkodási jogát önmagában azon tény folytán, hogy ezen állampolgár a fent említett cikk alapján kiállított érvényes tartózkodási engedéllyel rendelkezik abban a tagállamban, ahol a munkavállaló munkaviszonyban áll. Ugyanakkor e munkavállalónak az állampolgársága szerinti tagállamba való visszatérése esetén – miután valamely tagállamban munkaviszonyban állt – e munkavállaló harmadik állam állampolgárságával rendelkező családtagja a módosított 1612/68 rendelet 10. cikke (1) bekezdésének a) pontja alapján tartózkodási joggal rendelkezik a munkavállaló állampolgársága szerinti tagállamban, még akkor is, ha a munkavállaló ott nem folytat valóságos és tényleges gazdasági tevékenységet. Az a tény, hogy valamely közösségi munkavállaló harmadik állam állampolgárságával rendelkező családtagja abban a tagállamban való tartózkodást megelőzően, ahol a munkavállaló munkaviszonyban állt, nem rendelkezett a nemzeti jog alapján tartózkodási joggal az említett munkavállaló állampolgársága szerinti tagállamban, nincs hatással az említett polgár utóbbi tagállamban való tartózkodási jogának értékelésére.

Az adott tagállamban letelepedett közösségi munkavállalók és családtagjaik a hazai munkavállalókkal azonos szociális kedvezményeket élveznek. A fent hivatkozott Hartmann-ügyben így a Bíróság kimondta, hogy az 1612/68 rendelet 7. cikkének

(2) bekezdésével ellentétes, hogy a valamely tagállamban lakó és ott kereső tevékenységet folytató migráns munkavállaló kereső tevékenységet nem folytató, más tagállamban lakó házastársát a német gyermeknevelési támogatáshoz hasonló szociális kedvezményből kizárják, mert az előbbi államban sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezik. Az ilyen, lakóhelyre vonatkozó feltétel ugyanis közvetetten hátrányosan megkülönböztetőnek tekintendő, amennyiben jellegénél fogva inkább a migráns munkavállalókat vagy házastársaikat érintheti, mint a belföldi munkavállalókat, tekintve, hogy az előbbiek több esetben rendelkeznek más tagállamban lakóhellyel, és következésképpen fennáll annak a veszélye, hogy különösen ez az előbbieket hozza hátrányosabb helyzetbe. Ezzel szemben a C-213/05. sz. Geven-ügyben 2007. július 18-án hozott ítéletében a Bíróság megállapította, hogy ugyanezzel a cikkel nem ellentétes valamely tagállam olyan nemzeti szabályozása, amely egy másik tagállam állampolgárát, aki abban a tagállamban lakik, és az első tagállamban csekély mértékű (heti 3 és 14 óra közötti) kereső tevékenységet folytat, a gyermeknevelési támogatáshoz hasonló szociális kedvezményből kizárja, mert az illető személy az első államban sem lakóhellyel, sem szokásos tartózkodási hellyel nem rendelkezik. A Bíróság a C-287/05. sz. Hendrix-ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítéletében szintén arra a következtetésre jutott, hogy az EK 39. cikkel és a 1612/68 rendelet 7. cikkével nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely a módosított 1408/71 rendelet[17] 4. cikkének (2a) bekezdését és 10a. cikkét hajtja végre, és előírja, hogy a különleges, nem járulékalapú ellátást csak azon személyek számára lehet nyújtani, akik a nemzeti területen rendelkeznek lakóhellyel. E szabályozás végrehajtása azonban nem sértheti az adott személyeknek a munkavállalók szabad mozgásához kapcsolódó jogait olyan mértékben, ami túllép azon, amit a nemzeti törvény jogos céljának megvalósítása megkövetel.

Konkrétabban, a szociális biztonsághoz kapcsolódóan a Bíróságnak határoznia kellett a fent hivatkozott 1408/71 rendelet egyes rendelkezéseinek a személyek szabad mozgásának jogával és különösen az EK 42. cikkel való összeegyeztethetőségéről. A C-396/05., C-419/05. és C-450/05. sz., Habelt, Möser és Watcher egyesített ügyekben 2007. december 18-án hozott ítéletében a Bíróság az öregségi nyugdíjnak német állampolgárságú, illetve származású, a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek részére történő nyújtására vonatkozóan megállapította, hogy a személyek szabad mozgásával ellentétes a Németországi Szövetségi Köztársaság számára biztosított azon lehetőség, hogy a tagállam területének részét nem képező területen teljesített járulékfizetési időszakok figyelembevétele attól a feltételtől függjön, hogy a kedvezményezett Németországban rendelkezzék lakóhellyel. Annak megengedése ugyanis, hogy valamely hatáskörrel rendelkező tagállam e körülmények között az utóbbi tagállam társadalmába való integrációra hivatkozzék a célból, hogy lakóhelykikötést írjon elő, egyenesen ellentétes lenne az Uniónak a személyek Unió területén belüli szabad mozgásából és a tagállamok társadalmaiban való integrációjuk elősegítéséből álló alapvető céljával. Következésképpen az a tény, hogy a nemzeti hatóságok megtagadták a munkavállaló által külföldön befizetett járulékoknak az öregségi nyugdíj kiszámítása érdekében történő figyelembevételét, nyilvánvalóan megnehezíti vagy kizárja, hogy az érintettek gyakorolhassák az Unión belüli szabad mozgáshoz való jogukat, ennélfogva e szabadság korlátját képezi.

[17] A szociális biztonsági rendszereknek a Közösségen belül mozgó munkavállalókra, önálló vállalkozókra és családtagjaikra történő alkalmazásáról szóló, 1971. június 14-i 1408/71/EGK tanácsi rendelet (HL L 38., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 3. o.).

A letelepedés, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadsága tekintetében a Bíróság egyrészt meghatározta a Szerződés rendelkezéseinek hatályát a Közösségen kívüli elemet tartalmazó tényállások vonatkozásában, másrészt különböző korlátokat állapított meg.

A fent hivatkozott Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyben hozott ítéletben a Bíróság egy olyan tagállami szabályozásra vonatkozóan, amely a belföldi illetőségű társaság azon jogát érintette, hogy adózási szempontból levonja a valamely másik tagállamban illetőséggel rendelkező, közvetlen vagy közvetett anyavállalata által nyújtott kölcsöntőke után fizetett kamatot, azt állapította meg, hogy az adott tagállamban illetőséggel rendelkező társaság, valamint a más tagállamban vagy harmadik államban illetőséggel rendelkező társaság közötti viszony, amennyiben az utóbbi maga nem gyakorol irányítást az előbbi társaság felett, de mindkét társaság közvetve vagy közvetlenül valamely harmadik országban illetőséggel rendelkező közös anyavállalat irányítása alatt áll, nem tartozik az EK 43. cikk hatálya alá. Ugyanígy a Bíróság a C-157/05. sz. Holböck-ügyben 2007. május 24-én hozott ítéletében kimondta, hogy az EK-Szerződés a letelepedés szabadságára vonatkozó fejezetének rendelkezései nem vonatkoznak az olyan esetekre, amelyekben a részvényes harmadik országban letelepedett társaság által kifizetett osztalékban részesül. Az említett fejezet ugyanis nem tartalmaz olyan rendelkezést, amelynek hatálya kiterjedne olyan helyzetekre, amelynek során valamely tagállam állampolgára vagy a valamely tagállam szabályozásával összhangban létrehozott társaság harmadik országban telepedik le.

A korlátokat illetően elsőként a C-388/04. sz. Placanica-ügyben 2007. március 6-án hozott ítéletet (EBHT 2007., I-1891. o.) kell említeni, amely a szerencsejáték szervezését érintette. A kérdést előterjesztő bíróság előtt folyó jogvita tárgya olyan nemzeti szabályozás volt, amely e játékok szervezésére, illetve a fogadások gyűjtésére vonatkozott, és amelyet a titkos szerencsejátékok és fogadások elleni küzdelem céljából fogadtak el. A szabályozás szerint a szerencsejátékok és a fogadások szervezéséhez koncesszió és rendőrségi engedély előzetes megszerzése szükséges, melynek be nem tartása büntetőjogi szankciókat von maga után. Ezenfelül a koncessziók odaítélésénél az illetékes nemzeti hatóságok az ajánlattételi eljárásból kizártak egyes olyan társaság formájában működő piaci szereplőket, amely szabályozott piacon jegyzett részvényekkel rendelkezik. A Bíróság mindazonáltal a C-243/01. sz., Gambelli és társai ügyben 2003. november 6-án hozott ítéletével (EBHT 2003., I-13031. o.) összhangban azt állapította meg, hogy a letelepedés szabadságát, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadságát korlátozza az olyan nemzeti szabályozás, amely az érintett tagállam által kiadott koncesszió vagy rendőrségi engedély hiányában megtiltja többek között a sporteseményekre vonatkozó fogadási ajánlatok gyűjtésével, elfogadásával, rögzítésével és továbbításával kapcsolatos tevékenységek folytatását, de e korlátozás igazolható, ha a szerencsejáték-ágazatban működő piaci szereplők számának csökkentésével az valóban eleget tesz az e tevékenységek bűncselekmények vagy visszaélések elkövetéséhez való felhasználásának a megelőzésére irányuló célkitűzésnek, amelynek vizsgálata a kérdéseket előterjesztő bíróságok feladata. Ugyanígy a Bíróság azt is megállapította, hogy a letelepedés szabadságát, valamint a szolgáltatásnyújtás szabadságát akadályozza az olyan nemzeti szabályozás, amely a szerencsejáték-ágazatból kizárja a szabályozott piacokon jegyzett részvényekkel rendelkező tőketársasági formában alapított piaci szereplőket, és hozzáfűzte, hogy ez a teljes kizárás meghaladja az azon célkitűzés megvalósításához szükséges mértéket, hogy megakadályozható legyen a szerencsejáték-ágazatban működő piaci szereplők bűncselekményekben vagy visszaélésekben történő részvétele. Végezetül, a Bíróság álláspontja szerint az említett

alapvető szabadságokat az olyan szabályozás is korlátozza, amely büntetőjogi szankciókat állapít meg az olyan személyekkel szemben, akik a fogadások gyűjtésére irányuló szervezett tevékenységet a nemzeti jogszabályok által megkövetelt koncesszió, vagy rendőrségi engedély hiányában folytatnak, ha e személyek azért nem tudtak hozzájutni az említett koncessziókhoz vagy engedélyekhez, mert azt e tagállam a közösségi jogot sértő módon megtagadta tőlük. Ugyanis, noha a büntetőjogi szabályozás olyan terület, amely a tagállamok hatáskörébe tartozik, a közösségi jog a tagállamok ebbéli hatáskörét bizonyos mértékben korlátozza, és az ilyen jogalkotás nem korlátozhatja a közösségi jog által biztosított alapvető szabadságokat.

Meg kell említeni továbbá a más tagállamban illetőséggel rendelkező intézményeknek kifizetett tandíjak és gyógykezelési díjak tekintetében a fent hivatkozott Schwarz és Gootjes-Schwarz, valamint a Bizottság kontra Németország ügyet, továbbá a C-444/05. sz. Stamatelaki-ügyben 2007. április 19-én hozott ítéletet. Az említett Schwarz és Gootjes-Schwarz, valamint Bizottság kontra Németország ügyben a jogviták tárgya a Németországban bizonyos feltételeknek megfelelő magániskolák számára a gyermekeik oktatása ellenében kifizetett tandíjra vonatkozóan a német jogalanyok számára nyújtott adókedvezmény volt. Ez az adókedvezmény azonban nem vonatkozott a más tagállamban található iskoláknak kifizetett tandíjakra. A Bíróság, mielőtt határozatot hozott e szabályozásnak az EK 49. cikkel való összeegyeztethetőségéről, elsőként kiterjesztette a szolgáltatásnyújtás fogalmát a főként magántőkéből finanszírozott iskolákra. Mivel ezen intézmények célja, hogy díjazás ellenében nyújtsanak szolgáltatást, hivatkozhatnak a szolgáltatásnyújtás szabadságára. Ugyanakkor nem szükséges, hogy az ilyen iskolák finanszírozását a tanulók vagy a szülők biztosítsák, mivel az EK 50. cikk nem követeli meg, hogy a szolgáltatás jogosultjai fizessenek a szolgáltatásért. Ellenkezőleg, a főként nem magántőkéből finanszírozott iskolák – különösen az állami iskolák – nem tartoznak a szolgáltatásnyújtók fogalmába, tekintettel arra, hogy az állam az általában közpénzből, és nem a tanulók vagy a szülők hozzájárulásaiból finanszírozott közoktatási rendszert kialakítva és fenntartva csupán a szociális, kulturális és oktatási területen a lakosság vonatkozásában fennálló feladatait teljesíti. Másodszor a Bíróság megállapította, hogy egyrészt, ha a Németországon kívül található, főként magántőkéből finanszírozott iskolák a Németországban lakóhellyel rendelkezők gyermekei számára képzést kívánnak kínálni, az ilyen intézményeknek fizetett tandíjnak az adókedvezményből való kizárása akadályt jelent a szolgáltatásnyújtásuk szabadságára nézve, másrészt, még ha a szolgáltatásnyújtás szabadsága nem is vonatkozna azokra az iskolákra, amelyek finanszírozása nem főként magántőkéből történik, az ezen iskoláknak fizetett tandíj tekintetében nem tagadható meg az adókedvezmény. Amint az már megállapításra került, az ilyen kizárás ellentétes az uniós polgárok szabad mozgásával. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a közösségi joggal ellentétes, ha az adókedvezményt általános jelleggel megtagadják a más tagállamban található iskolának fizetett tandíj esetében. Végezetül, az ilyen szabályozás azon munkavállalók szabad letelepedéshez való joga tekintetében is akadályt képez, akik megváltoztatták a lakóhelyüket, vagy a kérdéses tagállamban dolgoznak, de gyermekeik továbbra is a más tagállamban található magániskolába járnak. Ezek a munkavállalók ugyanis nem részesülnek az adókedvezményben, pedig az megilletné őket abban az esetben, ha a gyermekeik Németországban található iskolába járnának.

A fent hivatkozott Stamatelaki-ügyben a Bíróság megállapította, hogy a szolgáltatásnyújtás szabadsága tekintetében akadályt képez az olyan nemzeti szabályozás, amely a 14 éven

aluli gyermekek számára nyújtott ellátások kivételével biztosítottjai tekintetében kizárja a külföldön található magángyógyintézetben történt gyógykezelés költségeinek valamely nemzeti társadalombiztosítási szerv általi bármely megtérítését. Az ilyen szabályozás, amelynek abszolút jellege – a 14 év alatti gyermekek kivételével – nem illeszkedik az elérni kívánt célhoz, nem igazolható a társadalombiztosítási rendszer egyensúlyának súlyos veszélyeztetésével, mivel kevésbé korlátozó és a szolgáltatásnyújtás szabadságát jobban tiszteletben tartó intézkedéseket is el lehetne fogadni, mint például egy, a közösségi jog követelményeinek megfelelő előzetes engedélyeztetési rendszert, és adott esetben meg lehet határozni a költségek visszatérítésének felső határát.

Végezetül, különleges figyelmet érdemel a C-341/05. sz. Laval un Partneri ügyben 2007. december 18-án hozott ítélet, valamint a C-438/05. sz., The International Transport Workers' Federation és a The Finnish Seamen's Union ügyben 2007. december 11-én hozott ítélet, amelyek olyan eseteket érintettek, amelyekben szakszervezetek egy más tagállamban letelepedett vagy letelepedni szándékozó szolgáltatásnyújtó ellen kollektív fellépést alkalmaztak. A The International Transport Workers' Federation és a The Finnish Seamen's Union ügyben egy tengeri szállítással foglalkozó finn társaság Észtországban kívánt letelepedni annak érdekében, hogy a versenyképességének növelése céljából az egyik hajóját ott lajstromoztassa, míg a Laval-ügyben egy lett építőipari társaság Svédországban kívánta gyakorolni a szolgáltatásnyújtás szabadságához fűződő jogát, főként lett munkavállalóknak az egyik svéd leányvállalatába való kiküldetése útján. A két ügyben a kérdéses társaságoknak tárgyalásokat kellett folytatniuk a szakszervezetekkel a csatlakozásuk, valamint az érintett ágazatokban alkalmazandó kollektív szerződések betartása tárgyában. Az első ügyben a szakszervezet, amely a szakszervezetek angliai székhelyű szövetségének a tagja, a finn kollektív szerződésnek a jövőbeni észt hajó személyzetére történő alkalmazását kérte. A második ügyben a szakszervezet azt követelte a lett társaságtól, hogy a munkabérre vonatkozó biztosítékot illetően csatlakozzon a svéd kollektív szerződéshez, és azt alkalmazza a kiküldött munkavállalóira. Mivel a tárgyalások egyik ügyben sem jártak eredménnyel, a szakszervezetek – különösen a sztrájkjog gyakorlása útján – éltek a kollektív fellépéshez való jogukkal annak érdekében, hogy a kérdéses társaságokat a csatlakozásra, valamint a kollektív szerződések alkalmazására kényszerítsék. Következésképpen a nemzeti bíróságok lényegében azzal a kérdéssel fordultak a Bírósághoz, hogy a kollektív fellépések az EK 43. és az EK 49. cikk értelmében vett korlátozásnak minősülnek-e. A Bíróság megállapította, hogy a kollektív fellépés jogát a közösségi jog általános elveinek szerves részét képező alapvető jogként kell elismerni, amelyek tiszteletben tartását a Bíróság biztosítja, annak gyakorlását azonban bizonyos korlátozásoknak lehet alávetni. Ezenfelül a következetes ítélkezési gyakorlat szerint a szóban forgó alapvető jogok gyakorlása nem esik kívül a Szerződés rendelkezéseinek hatályán, és e jogok gyakorlását összhangba kell hozni az említett Szerződés által védett jogokra vonatkozó követelményekkel, és annak meg kell felelnie az arányosság elvének. Következésképpen valamely szakszervezet vagy szakszervezeti szövetség valamely vállalkozással szembeni kollektív fellépése, amelynek az a célja, hogy a vállalkozást kollektív szerződés megkötésére vegye rá, amelynek tartalma eltéríti ezt a vállalkozást a letelepedés szabadsága vagy a szolgáltatásnyújtás szabadsága igénybevételének szándékától, e szabadságok korlátozásának minősül. A Bíróság azonban megállapította, hogy ezek a korlátozások főszabály szerint igazolhatók az olyan közérdeken alapuló kényszerítő ok védelme érdekében, mint a fogadó tagállam munkavállalóinak az esetleges szociális dömpinghelyzettel szembeni védelme, feltéve hogy bizonyítást nyer, hogy azok

alkalmasak az elérni kívánt jogszerű cél megvalósításának biztosítására, és nem lépik túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket.

Másrészt, a fent hivatkozott Laval un Partneri ügyben a Bíróság megállapította, hogy az olyan szabályozás, amely nem veszi figyelembe azokat a kollektív szerződéseket, bármi is legyen azok tartalma, amelyek a munkavállalókat a fogadó államba kiküldő vállalkozásokra nézve már kötelező erővel bírnak abban a tagállamban, amelyben e vállalkozások letelepedtek, hátrányos megkülönböztetést eredményez e vállalkozásokkal szemben, amennyiben ugyanabban a bánásmódban részesíti őket, mint azokat a nemzeti vállalkozásokat, amelyek egyáltalán nem kötöttek kollektív szerződést.

A tőke szabad mozgását illetően három ítélet különös figyelemre tarthat számot. Elsőként a C-112/05. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2007. október 23-án hozott, az úgynevezett „Volkswagen-törvényre" vonatkozó ítélet említendő meg. A Bíróság megállapította, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság, mivel hatályban tartotta az említett törvény rendelkezéseit, amelyek az általános szabályoktól eltérve minden részvényes szavazati jogát a Volkswagen alaptőkéjének 20%-ára korlátozzák, és a közgyűlésen bizonyos határozatok meghozatalához az alaptőke több mint 80%-os többségét követelik meg, illetve az államra és egy önkormányzatra azt a jogot ruházzák, hogy két-két tagot delegálhat a társaság felügyelő bizottságába, nem teljesítette az EK 56. cikk (1) bekezdéséből eredő kötelezettségeit. A többségnek a társasági alaptőke több mint 80%-ában történő rögzítése ugyanis minden, az alaptőkében 20%-os részesedéssel rendelkező részvényes számára biztosítja a lehetőséget, hogy blokkoló kisebbséget alkosson, és lehetővé teszi a közjogi jogalanyok számára, hogy az általános szabályokban megkövetelthez képest kisebb mértékű befektetéssel fenntartsák maguknak azt a lehetőséget, hogy egyes fontos határozatok meghozatalát megakadályozhassák. Ezenfelül a szavazati jognak az alaptőke 20%-ára való korlátozása miatt ez a szabályozás hozzájárul ahhoz, hogy a közjogi jogalanyoknak lehetőségük nyíljon jelentős befolyás gyakorlására. E rendelkezések tehát korlátozzák más részvényesek azon lehetőségét, hogy részesedést szerezzenek a társaságban, illetve hogy tartós és közvetlen gazdasági kapcsolatokat hozzanak létre vagy tartsanak fenn vele, valamint hogy ténylegesen részt vegyenek az irányításában vagy ellenőrzésében. Ezek az intézkedések, mivel csökkentik a társaság alaptőkéjében történő részesedésszerzéshez fűződő érdeket, visszatarthatják más tagállamok közvetlen befektetőit, ezért a tőke szabad mozgása korlátozásának minősülnek. Ez még inkább igaz a kizárólag a közjogi jogalanyok javára előírt, a két tagnak a felügyelőbizottságba való delegálására vonatkozó jogra. Ez a rendelkezés, mivel a közjogi jogalanyok számára lehetőséget biztosít arra, hogy a felügyelőbizottság tevékenységében jelentősebb mértékben vegyenek részt, valójában azt a lehetőséget teremti meg e jogalanyok számára, hogy a befektetéseiket meghaladó mértékű, illetve a részvényesi minőségükből általában következőtől nagyobb befolyást gyakoroljanak.

Másodszor fel kell hívni a figyelmet a C-370/05. sz. Festersen-ügyben 2007. január 25-én hozott ítéletre, amelyben a Bíróság megállapította, hogy az EK 65. cikkel ellentétes az olyan nemzeti jogszabály, amely a mezőgazdasági földterület megszerzését ahhoz a feltételhez köti, hogy a szerző fél nyolc év időtartamra állandó lakóhelyet létesítsen ezen a földterületen, függetlenül az érintett mezőgazdasági földterület jellegzetességeivel kapcsolatos egyedi körülményektől. A Bíróság álláspontja szerint elfogadható, hogy az ilyen, helybenlakás követelményét tartalmazó nemzeti jogszabály a mezőgazdasági földek

tisztán spekulatív célú megszerzését kívánja elkerülni, így annak elősegítésére irányul, hogy ezeket a földeket elsődlegesen olyanok szerezzék meg, akik azt meg akarják művelni. Az ilyen szabályozás tehát az olyan tagállamban, ahol a mezőgazdasági földek korlátozott természeti erőforrást jelentenek, közérdekű célra irányul. A Bíróság ugyanakkor úgy vélte, hogy a helybenlakás követelménye olyan intézkedésnek minősül, amely túlmegy az ilyen célkitűzés eléréséhez szükséges mértéken. Egyrészt ugyanis az különleges mértékben korlátozó azáltal, hogy nemcsak a tőke szabad mozgását korlátozza, hanem a lakóhely szabad megválasztásának jogát is, amelyet pedig az emberi jogok európai egyezménye biztosít a szerző fél számára, és amelyet a közösségi jogrend is véd, ezért e követelmény alapvető jogot sért. Másrészt semmi nem enged arra következtetni, hogy más, kevésbé korlátozó eszközöket, mint e követelmény, nem lehetne elfogadni a kitűzött cél elérésére. Az ilyen kötelezettség tehát, *a fortiori* annál fogva, hogy ahhoz az a feltétel társul, hogy a lakóhelyet több éven át fenn kell tartani, túlmegy azon a mértéken, amely az elérendő közérdekű cél tekintetében szükségesnek tekinthető.

Végezetül, a fent hivatkozott Holböck-ügyben a Bíróság az EK 57. cikk (1) bekezdését alkalmazta, amely a tagállamok és harmadik országok közötti tőkemozgásra vonatkozó korlátozás tilalma alóli kivételt ír elő az 1993. december 31-én hatályban lévő korlátozásokra vonatkozóan, a közvetlen befektetésekkel összefüggő tőkemozgásokat érintően. A Bíróság elsőként emlékeztetett arra, hogy a közvetlen befektetések fogalmába minden olyan, a természetes vagy jogi személy által végrehajtott befektetés beletartozik, amely a tőkét biztosító személy, és azon társaság közötti tartós és közvetlen kapcsolat létrehozását, illetve fenntartását szolgálja, amelynek részére e tőkét gazdasági tevékenység folytatása céljából szánják. Ami a vállalkozásokban való részesedéseket illeti, a tartós gazdasági kapcsolatok létrehozásának, illetve fenntartásának célja feltételezi, hogy a részvényes tulajdonában álló részvények biztosítják számára, hogy ténylegesen részt vegyen a társaság irányításában vagy ellenőrzésében. A Bíróság ezt követően úgy foglalt állást, hogy az EK 57. cikk (1) bekezdése azokra a nemzeti intézkedésekre is vonatkozik, amelyek korlátozzák a befektetésekből származó osztalék kifizetését. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy az EK 57. cikk (1) bekezdésének hatálya alá tartozik a tőke szabad mozgásának olyan korlátozása, mint amilyen a külföldről származó osztalékkal szemben alkalmazott hátrányosabb bánásmód, amennyiben az a részvényes és az érintett társaság közötti tartós és közvetlen gazdasági kapcsolatok létrehozására vagy fenntartására irányuló olyan részesedések megszerzését érinti, amelyek biztosítják a részvényes számára, hogy ténylegesen részt vegyen a társaság irányításában vagy ellenőrzésében. Az EK 57. cikk (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy az EK 56. cikk nem érinti az 1993. december 31-én hatályban lévő szabályozás tagállami alkalmazását, amely a belföldi társaság osztalékában részesülő részvényesre alkalmazott jövedelemadó-kulcstól magasabb kulccsal adóztatja az olyan, harmadik országban letelepedett társaság által kifizetett osztalékban részesülő részvényest, amelynek társasági tőkéjében ez a részvényes kétharmados részesedéssel rendelkezik.

A Bíróságnak többször is alkalma volt a tagállamok számára a közvetlen adózás területén fenntartott hatásköröket, illetve e hatáskörök gyakorlásának a korlátait vizsgálni. E tekintetben a Bíróság különböző, egyrészt a társaságokat és részvényeseiket, másrészt pedig a magánszemélyeket érintő nemzeti adójogi intézkedésekkel kapcsolatban határozott. Egyes intézkedéseket a közösségi joggal összeegyeztethetőnek, másokat pedig azzal ellentétesnek nyilvánított.

Elsőként a társasági adó rendszerét illetően arról lehet számot adni, hogy a Bíróság több nemzeti intézkedést a Szerződésben található alapvető szabadságokkal teljes mértékben ellentétesnek nyilvánított. Így például a C-464/05. sz., Geurts és Vogten ügyben 2007. október 25-én hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy érvényes igazolás hiányában ellentétes az EK 43. cikkel valamely tagállamnak az öröklési illetékre vonatkozó adójogi szabályozása, amely kizárja a családi vállalkozásoknak biztosított, ezen illeték alóli mentességből azokat a vállalkozásokat, amelyek az örökhagyó halálának időpontját megelőző három évben legalább öt munkavállalót foglalkoztattak valamely másik tagállamban, miközben mentességet biztosít, ha a munkavállalók foglalkoztatására az előbbi tagállam valamely régiójában került sor. A Bíróság ugyanis úgy foglalt állást, hogy a munkavállalóknak a tagállami területen való foglalkoztatását megkövetelő feltételt könnyebben teljesíti a már az említett tagállamban letelepedett társaság, és következésképpen a kérdéses szabályozás közvetett hátrányos megkülönböztetést vezet be az adóalanyok között annak alapján, hogy bizonyos időszakon keresztül hol foglalkoztattak bizonyos számú munkavállalót. A Bíróság ezt követően emlékeztetett arra, hogy bár az ilyen bánásmód a kis- és középvállalkozások fennmaradásával és az adóellenőrzések hatékonyságával kapcsolatos indokok alapján igazolható, szükséges az is, hogy az alkalmas legyen e cél megvalósításának biztosítására, és ne lépje túl az e cél eléréséhez szükséges mértéket. A Bíróság azonban azt állapította meg, hogy a nemzeti és a külföldi családi vállalkozások a vállalkozás fennmaradásának a célját illetően hasonló helyzetben vannak, és hogy ezenfelül ahelyett, hogy adókedvezmények megadását kategorikusan megtagadják az olyan társaságoktól, amelyek a kérdéses tagállamban nem alkalmaznak legalább öt munkavállalót, az adóellenőrzések hatékonysága úgy is megőrizhető, ha az adóalanyoktól kérik azon bizonyítékokat, amelyeket szükségesnek tartanak annak az adókedvezményekben való részesüléshez. Mindezek eredményeképpen a kérdéses szabályozás ellentétes az EK 43. cikkel, mivel nem alkalmas a kitűzött cél elérésére, és nem arányos.

A C-451/05. sz. Elisa-ügyben 2007. október 11-én hozott ítéletben a Bíróság megállapította, hogy az EK 56. cikkel ellentétes az olyan tagállami szabályozás, amely az e tagállamban illetőséggel rendelkező társaságokat mentesíti a tagállami területen található ingatlanok forgalmi értéke után kivetett adó alól, míg a más tagállamban illetőséggel rendelkező társaságok esetében e mentességet függővé teszi az adókijátszás és adóelkerülés elleni küzdelem területén kötött kétoldalú kölcsönös segítségnyújtási egyezmény meglététől, illetve attól a körülménytől, hogy valamely, az állampolgárság alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalmára vonatkozó záradékot tartalmazó szerződés alapján az e társaságokat terhelő adó nem lehet magasabb a belföldi illetőségű társaságokra háruló adónál. A Bíróság ugyanis úgy vélte, hogy a nemzeti szabályozás által a külföldi illetőségű társaságok adómentességére vonatkozóan előírt kiegészítő feltételek csökkentik e társaságok számára az ingatlanbefektetések vonzerejét. Ez a szabályozás tehát a tőke szabad mozgásának elve tekintetében korlátozást valósít meg. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy bár az adókijátszás elleni küzdelem közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősül, amely indokolhatja valamely mozgásszabadság korlátozását, a korlátozásnak alkalmasnak kell lennie a kitűzött cél elérésére, és nem haladhatja meg az ezen elérni kívánt cél megvalósításához szükséges mértéket. Mivel a kérdéses nemzeti szabályozás a külföldi illetőségű társaságok számára nem teszi lehetővé annak bizonyítását, hogy nem törekednek adókijátszásra, a Bíróság megállapította, hogy a tagállam kevésbé szigorú intézkedéseket is elfogadhatott volna, és így az adó nem igazolható az adókijátszás elleni küzdelem céljával.

A C-292/04. sz., Meilicke és társai ügyben 2007. március 6-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-1835. o.) a Bíróság megállapította, hogy a tagállamok nem korlátozhatnak valamely adókedvezményt kizárólag az e tagállamban honos tőketársaság által fizetett osztalékokra. A Bíróság a nem honos társaságok által honos személyek részére fizetett osztalék kérdése tekintetében a tőke szabad mozgásából eredő követelményeket pontosító ítélkezési gyakorlatában, és különösen a C-35/98. sz. Verkooijen-ügyben 2000. június 6-án hozott ítéletében (EBHT 2000., I-4071. o.), valamint a C-319/02. sz. Manninen-ügyben 2004. szeptember 7-én hozott ítéletében (EBHT 2004., I-7477. o.) meghatározott elvekre hivatkozva megállapította, hogy a német adójogi szabályozás korlátozza a tőke szabad mozgását. A Bíróság álláspontja szerint a német szabályozás által előírt adójóváírás célja a társaságok által osztalék formájában kifizetett nyereség kettős adóztatásának elkerülése. A Bíróság ezt követően emlékeztetett arra, hogy az ilyen szabályozás azzal, hogy az adójóváírást kizárólag a Németországban honos társaságok által fizetett osztalékra korlátozza, kedvezőtlen a Németországban teljes körű adókötelezettség alá eső azon személyekre, akik más tagállamokban honos társaságok által fizetett osztalékban részesülnek. E személyek nem jogosultak a társaságok által a honosságuk szerinti tagállamban fizetett társasági adónak az általuk fizetendő adóba történő beszámítására. Ezenfelül e szabályozás akadályozza az ilyen társaságokat abban, hogy Németországban tőkét gyűjtsenek. A Bíróság továbbá elutasította azt az érvet, amely szerint a szabályozást igazolja a nemzeti adórendszer koherenciája biztosításának szükségessége. Megállapította, hogy a német adórendszer koherenciájának megkérdőjelezése nélkül elég lenne a más tagállamban letelepedett társaság részvényeivel rendelkező részvényesnek az adójóváírás biztosítása oly módon, hogy az adójóváírást a társaság által ez utóbbi tagállamban megfizetendő társasági adó függvényében számítják ki. Ez a megoldás kevésbé korlátozná a tőke szabad mozgását. Végezetül a Bíróság, többek közt rámutatva arra, hogy a tőke szabad mozgásából eredő követelmények a nem honos társaságok által honos személyek részére fizetett osztalék kérdése tekintetében már pontosításra kerültek a Verkooijen-ügyben hozott ítéletben, amelynek az időbeli hatálya nem került korlátozásra, megállapította, hogy nem szükséges korlátozni a jelen ítélet időbeli hatályát.

Ezenfelül a Bíróság egyes intézkedéseket a Szerződésben biztosított alapvető szabadságokkal részben ellentétesnek nyilvánított, vagy a követett – jogszerű – célhoz képest elvégzett arányossági vizsgálat lehetőségének a fenntartása mellett ellentétesnek talált. E tekintetben a C-345/04. sz. Centro Equestro da Lezíria Grande ügyben 2007. február 15-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-1425. o.) érdemel elsőként figyelmet. Egy társaság több művészeti előadást tartott egy olyan tagállamban, ahol nem rendelkezett illetőséggel, és a bevételeire e tagállam forrásadót vetett ki. A társaság e tagállamban nem rendelkezett illetőséggel, ezért adókötelezettsége korlátozott volt, kérhette az ily módon levont adó visszatérítését azzal a feltétellel, hogy az ezen adóztatott bevétellel közvetlen gazdasági kapcsolatban álló működési kiadások, illetve üzemi költségek meghaladják e bevétel összegének a felét. A Bíróság megállapította, hogy annyiban nem ellentétes az EK-Szerződés 59. cikkével (jelenleg, módosítást követően: EK 49. cikk) az ilyen nemzeti szabályozás, amennyiben a korlátozott adókötelezettség alá tartozó adózó által szerzett bevételre forrásadó formájában kivetett társasági adó visszatérítését attól a feltételtől teszi függővé, hogy az üzemi költségek, amelynek az adózó e célból történő figyelembevételét kéri, közvetlen gazdasági kapcsolatban álljanak az adott tagállam területén végzett tevékenységből származó bevétellel, feltéve hogy a szabályozás szerint ilyennek kell tekinteni minden olyan költséget, amely elválaszthatatlan e tevékenységtől, függetlenül

a költség felmerülésének helyétől és idejétől. Ezzel szemben e szabályozás ellentétes e cikkel annyiban, amennyiben ezen adónak az ilyen adózó részére történő visszatérítését attól a feltételtől teszi függővé, hogy az üzemi költségek haladják meg a fenti bevétel összegének a felét.

Másodszor a fent hivatkozott Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyet kell említeni, amely olyan tagállami szabályozást érintett, amely korlátozta a belföldi illetőségű társaságot abban, hogy adózási szempontból levonja a valamely másik tagállamban illetőséggel rendelkező, közvetlen vagy közvetett anyavállalata vagy az ezen anyavállalat által irányított, valamely másik tagállamban illetőséggel rendelkező társaság által nyújtott kölcsöntőke után fizetett kamatot, anélkül hogy alkalmazná e korlátozást a szintén valamely belföldi illetőségű társaságtól kapott kölcsönre. A Bíróság, miután megállapította, hogy a belföldi illetőségű leányvállalatok között az anyavállalatuk székhelye alapján ily módon bevezetett eltérő bánásmód kevésbé vonzóvá teszi a más tagállamokban letelepedett társaságok számára, hogy letelepedési szabadságukat gyakorolják, emlékeztetett arra, hogy valamely, a letelepedés szabadságát korlátozó nemzeti intézkedés mindazonáltal igazolható, ha az kifejezetten olyan egyértelműen mesterséges, valós gazdasági tartalmat nélkülöző képződményekre vonatkozik, amelyek célja egy tagállam szabályozása alkalmazásának megkerülése. Az ilyen típusú magatartások ugyanis a Bíróság álláspontja szerint alkalmasak arra, hogy veszélyeztessék a tagállamok azon jogát, hogy a saját területükön folytatott tevékenységekkel kapcsolatban gyakorolják adóztatási hatáskörüket, és így azok sértik a tagállamok között megosztott adóztatási joghatóság egyensúlyát. A Bíróság ezt követően úgy foglalt állást, hogy a kérdéses szabályozás, mivel akadályozza az alultőkésítés gyakorlatát, alkalmas e cél elérésére, de nem határozott a kérdéses intézkedés tényleges arányosságáról, e kérdéskört a nemzeti bíróság vizsgálatának kereteibe utalva. Jelezte ugyanakkor, hogy a nemzeti szabályozást arányosnak kell tekinteni, ha először is biztosítja az adózó számára, hogy adott esetben túlzott mértékű adminisztrációs kötelezettségek teljesítése nélkül előadja a szóban forgó ügylet hátterében álló kereskedelmi okokra vonatkozó körülményeket, ezáltal lehetővé teszi az objektív és ellenőrizhető körülmények vizsgálatát a kizárólag adózási célokat szolgáló, egyértelműen mesterséges képződmények azonosítása érdekében, másfelől, ha csak annyiban minősíti a kifizetett kamatot felosztott nyereségnek, amennyiben az meghaladja azt az összeget, amelyben a teljes függetlenség feltételei között megállapodtak volna.

Végezetül, a Bíróság közérdeken alapuló kényszerítő indokok alapján való igazoltság miatt a közösségi joggal összeegyeztethetőnek nyilvánított egyes nemzeti intézkedéseket annak ellenére, hogy hasonló helyzetekre vonatkozóan eltérő bánásmód alkalmazását eredményezték. Így például érdemes kiemelni a fent hivatkozott Test Claimants in the Thin Cap Group Litigation ügyben hozott ítélettel összhangban a C-231/05. sz. Oy AA ügyben 2007. július 18-án hozott ítéletet, mivel abban a Bíróság helyt ad az adókikerülés kockázatára alapított igazolásra vonatkozó érveknek. Ez az ügy olyan tagállami szabályozást érintett, amelynek alapján az e tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalat kizárólag abban az esetben vonhatta le az adóköteles jövedelméből az anyavállalat részére teljesített cégcsoporton belüli pénzügyi juttatás összegét, ha az anyavállalat székhelye ugyanezen tagállamban volt található. A Bíróság, miután megállapította, hogy az ilyen szabályozás eltérő bánásmódot vezet be az ugyanazon tagállamban illetőséggel rendelkező leányvállalatok között aszerint, hogy az anyavállalatuk székhelye ugyanezen tagállamban található-e, vagy sem, és ez az eltérés a letelepedés szabadásának a

korlátozását képezi, arra a következtetésre jutott, hogy e korlátozást igazolja az adóztatási jog tagállamok közötti megosztása egyensúlyának megőrzésére és az adóelkerülések megakadályozására vonatkozó célok együttes szükségessége. E két megfontolás együttesen ugyanis a Szerződéssel összeegyeztethető jogos célt szolgál, azt közérdeken alapuló kényszerítő indok igazolja. A Bíróság álláspontja szerint annak megengedése, hogy a több országra kiterjedő, cégcsoporton belüli pénzügyi juttatás levonható legyen, lehetővé tenné a cégcsoportok számára, hogy szabadon megválasszák azt a tagállamot, amelyben a leányvállalat nyeresége adózik, kivonva e nyereséget annak adóalapjából, illetve – abban az esetben, ha a juttatást a kedvezményezett anyavállalat tagállamában kell adóköteles jövedelemnek tekinteni – hozzászámítva e nyereséget az anyavállalat adóalapjához, amely veszélyeztetné az adóztatási jog tagállamok közötti megosztásának rendszerét. Ezenfelül a leányvállalat adóköteles jövedelmének a más tagállamban székhellyel rendelkező anyavállalat részére történő átcsoportosítása magában hordozza azt a veszélyt, hogy a cégcsoporton belül kifejezetten mesterséges képződmények segítségével úgy szervezik a jövedelem-átcsoportosításokat, hogy azok az alacsonyabb adómértéket alkalmazó tagállamokban található társaságok felé irányuljanak. Végezetül a Bíróság megállapította, hogy ugyan az ilyen szabályozásnak nem kifejezett célja a valós gazdasági tartalmat nélkülöző, egyértelműen mesterséges képződményeknek az adóelőnyből történő kizárása, e szabályozás összességében a fenti célokkal arányosnak tekinthető, mivel az adóelőnynek a több országra kiterjedő helyzetekre történő bármely kiterjesztése azzal a következménnyel jár, hogy lehetővé válik a cégcsoportok számára, hogy szabadon megválasszák azt a tagállamot, amelyben nyereségük adózik, csorbítva ezzel a leányvállalat tagállamának a saját területén folytatott tevékenységekből származó nyereség adóztatására vonatkozó jogát.

A magánszemélyek adóztatása területén a Bíróság több nemzeti intézkedést is ellentétesnek nyilvánított a Szerződésben biztosított alapvető szabadságokkal, mivel érvényes igazolás nélkül eltérő bánásmód alkalmazását eredményezték azonos helyzetekre vonatkozóan. Így például a C-329/05. sz. Meindl-ügyben 2007. január 25-én hozott ítéletben (EBHT 2007., I-1113. o.) a Bíróság megállapította, hogy a lakóhely szerinti tagállam valamely belföldi illetőségű adóalanytól nem tagadhatja meg a nem különélő, de más tagállamban lakó házastárssal történő közös adózást, arra hivatkozva, hogy a háztartás jövedelmének több mint 10%-át az utóbbi szerezte, amely jövedelem egyidejűleg meghalad egy bizonyos maximális értéket, ha az e házastárs által e másik tagállamban szerzett jövedelmek ott nem jövedelemadó-kötelesek. Az ilyen adóalany ugyanis eltérő bánásmódban részesül annak ellenére, hogy objektíve ugyanabban a helyzetben van, mint azon belföldi illetőségű adóalany, akinek a házastársa ugyanabban a tagállamban lakik, és ott kizárólag adómentes jövedelmeket szerez. A Bíróság továbbá rámutatott, hogy az ilyen adóalany lakóhelye szerinti állam ugyanis az egyetlen olyan állam, amely figyelembe veheti ezen adóalany személyes és családi körülményeit, mivel nemcsak ebben a tagállamban lakik, hanem ráadásul itt szerzi meg háztartásának teljes adóköteles jövedelmét. Így tehát igazolás hiányában az a tény, hogy ez az adóalany a közös adózás keretében egyáltalán nem tudja kihasználni a személyes és családi körülményein alapuló előnyöket, hanem ezzel ellenkezőleg, házas családi állapota ellenére az egyedülállókra vonatkozó adó hatálya alá tartozik, olyan hátrányos megkülönböztetést képez, amelyet a letelepedés szabadságának elve tilt.

A C-383/05. sz. Talotta-ügyben 2007. március 22-én hozott ítélet (EBHT 2007., I-2555. o.) újabb példa az olyan határozatokra, amelyek egy jövedelemadót érintő intézkedést az

EK-Szerződéssel ellentétesnek nyilvánítanak annak okán, hogy az az objektíve hasonló helyzetben levő belföldi és külföldi adóalanyokat eltérő bánásmódban részesíti. A kérdéses szabályozás azt írta elő, hogy bizonyíték hiányában a belföldi adóalany önálló vállalkozói tevékenységéből származó adóköteles jövedelmet a többi adóalannyal való összehasonlítás útján kell megállapítani, míg a külföldi illetőségű adóalanyok esetében ennek meghatározása minimális adóalap alkalmazásával történt. A Bíróság nézete szerint az ilyen eltérő bánásmód állampolgárságon alapuló közvetett hátrányos megkülönböztetést valósít meg, amely ellentétes a letelepedés szabadságával, mivel egyrészt a belföldi illetőségű adózó és a külföldi illetőségű adózó által az érintett tagállam területén folytatott önálló vállalkozói tevékenység keretében szerzett jövedelem a jövedelmek ugyanazon csoportjába tartozik, mégpedig abba, amely az e tagállam területén folytatott önálló vállalkozói tevékenységből származik, és másrészt e bánásmód miatt fennáll annak kockázata, hogy a szabályozás más tagállamok polgárai hátrányára érvényesül, miután a nem belföldi illetőségű személyek általában más országok állampolgárai. Az a tény, hogy a minimális adóalap alkalmazása általában kedvezőbb a külföldi illetőségű adózók számára, e tekintetben nem releváns. A Bíróság ezt követően megállapította, hogy az adóellenőrzések hatékonysága biztosításának a szükségessége, bár közérdeken alapuló kényszerítő indoknak minősül, nem igazolhatja ezt a közvetett hátrányos megkülönböztetést, mivel ugyanezek a gyakorlati nehézségek fennállnak a belföldi illetőségűek ellenőrzése esetében is, és léteznek olyan más mechanizmusok, amelyek lehetővé teszik a tagállamok között az adózás rendjére vonatkozó információcserét.

Végezetül a C-150/04. sz., Bizottság kontra Dánia ügyben 2007. január 30-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-1169. o.) a Bíróság helyt adott annak a kötelezettségszegés megállapítása iránti keresetnek, amelyet a Bizottság a Dán Királyság ellen nyújtott be, megállapítva, hogy ellentétes az EK 43. és az EK 49. cikkel az olyan szabályozás, amely az adóalanyok számára lehetővé teszi, hogy az adóköteles jövedelmükből levonják a nyugdíjbiztosítás keretében befizetett járulékokat, illetve a járulékok után adómentességet vegyenek igénybe, amennyiben e biztosítást a tagállamban székhellyel rendelkező biztosítóval kötötték, de kizárja ebből az adókedvezményből a más tagállamban székhellyel rendelkező nyugdíjbiztosítókkal kötött biztosítást. A Bíróság ugyanis megállapította, hogy az ilyen szabályozás visszatartó hatást gyakorolhat a más tagállamban székhellyel rendelkező nyugdíjbiztosítók biztosítási szolgáltatásainak szabad gyakorlása, illetve az azon munkavállalók mozgásának a szabadsága vonatkozásában, akik más tagállamból származnak, vagy más tagállamban dolgoztak, és ott már nyugdíjbiztosítást kötöttek. A Bíróság elutasította az adóellenőrzések hatékonysága megőrzésének és az adókikerülés megakadályozásának a szükségességére alapított érveket, rámutatva arra, hogy e célok elérése kevésbé korlátozó eszközök útján is lehetséges. Ugyanígy a Bíróság az adókedvezmény és a kapcsolódó hátrány közötti, fenntartandó közvetlen kapcsolat bizonyítása hiányában az adórendszer koherenciájára alapított igazolást sem fogadta el. Az e koherenciát veszélyeztető egyetlen tényező ugyanis az adóalany lakóhelyének a járulékok befizetésének időpontja és a megfelelő ellátások folyósításának időpontja között történő megváltozásában rejlik, és nem abban a tényben, hogy az érintett nyugdíjbiztosító más tagállamban rendelkezik székhellyel.

Vízumok, menekültügy és bevándorlás

A C-77/05. és C-137/05. sz., Egyesült Királyság kontra Tanács ügyben 2007. december 18-án hozott ítéletekben a Bíróságnak a schengeni jegyzőkönyvet[18] a 2007/2004/EK[19] és 2252/2004/EK[20] rendeletek elfogadásához kapcsolódóan kellett értelmeznie. Észak-Írország és Nagy-Britannia Egyesült Királysága, melyet a Tanács az említett rendeletek elfogadásából kizárt, e rendeletek megsemmisítését kérte, azzal érvelve, hogy e kizárás a schengeni jegyzőkönyv megsértésének minősül.

A Bíróság megállapította, hogy a schengeni jegyzőkönyvet megfelelően alkalmazták, és annak 5. cikke (1) bekezdését úgy kell értelmezni, hogy egy tagállam részvételére az e cikken alapuló intézkedés elfogadásában csak akkor kerülhet sor, ha e tagállamot a Tanács felhatalmazta a schengeni vívmányoknak az azon területéhez való csatlakozásra, amelyhez az elfogadandó intézkedés tartozik, vagy amelynek fejlesztését jelenti, amely az adott ügyben nem állt fenn. A Bíróság okfejtése szerint az Egyesült Királyság által képviselt értelmezés megakadályozná a schengeni jegyzőkönyv 4. cikkének a hatékony érvényesülését, mivel az Egyesült Királyság és Írország az 5. cikk (1) bekezdése szerinti schengeni vívmányokon alapuló minden javaslatban és kezdeményezésben részt vehetne, holott őket e vívmányok releváns rendelkezései nem kötik, és nem kaptak felhatalmazást az alkalmazásukban való részvételre.

Versenyszabályok

A verseny területén három ítélet tarthat számot különleges figyelemre. Elsőként a C-280/06. sz. Autorità garante della Concorrenza e del Mercato ügyben 2007. december 11-én hozott ítéletet kell említeni, amely a versenyjogi jogsértések betudhatóságának feltételeit érintette az ugyanattól a hatóságtól függő vállalkozások közötti jogutódlás esetében. Ebben az ítéletben a Bíróság először is emlékeztetett arra, hogy ha egy vállalkozás sérti meg a versenyszabályokat, a személyes felelősség elve szerint neki kell felelnie ezért a jogsértésért. Ha a versenyszabályok megsértését elkövető valamely jogalany jogi vagy szervezeti változáson ment át, e változás nem feltétlenül eredményezi új, a korábbi jogalany versenyszabályokkal ellentétes magatartása miatti felelősség alól mentesülő vállalkozás létrejöttét, ha gazdasági szempontból azonos a két jogalany. A Bíróság megállapította, hogy ha két jogalany egyazon gazdasági egységet alkot, az a tény, hogy a jogsértést elkövető jogalany továbbra is létezik, önmagában nem képezi akadályát annak, hogy azon jogalanyt szankcionálják, amelyre átruházta a gazdasági tevékenységeit. Végezetül a Bíróság hangsúlyozta, hogy a szankció ilyen alkalmazása különösen abban az esetben fogadható el, ha a kérdéses jogalanyok ugyanazon személy irányítása alá tartoznak, és figyelembe véve az őket gazdasági és szervezeti téren összekötő szoros kapcsolatokat, lényegében

18 Az Amszterdami Szerződéssel az EU- és az EK-Szerződéshez csatolt, a schengeni vívmányoknak az Európai Unió keretébe történő beillesztéséről szóló jegyzőkönyv.

19 Az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség felállításáról szóló, 2004. október 26-i 2007/2004/EK tanácsi rendelet (HL L 349., 1. o.).

20 A tagállamok által kiállított útlevelek és úti okmányok biztonsági jellemzőire és biometrikus elemeire vonatkozó előírásokról szóló, 2004. december 13-i 2252/2004/EK rendelet (HL L 385., 1. o.).

ugyanazokat a kereskedelmi irányelveket alkalmazták. Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy az ugyanattól a hatóságtól függő jogalanyok esetében, amennyiben az ugyanazon jogsértésnek minősülő magatartást az egyik jogalany kezdte meg, és az első jogalany – amely nem szűnt meg létezni – jogutódjának minősülő másik jogalany folytatta annak megszűnéséig, e második jogalany szankcionálható a jogsértésért teljes egészében, ha bizonyított, hogy e két jogalany az említett hatóság felügyelete alatt állt.

Másodszor a C-95/04. P. sz., British Airways kontra Bizottság ügyben 2007. március 15-én hozott ítéletet (EBHT 2007., I-2331. o.) kell említeni, amelyben a Bíróság az erőfölényben lévő vállalkozások által nyújtott engedményi és jutalékrendszerre vonatkozóan határozott. A Bíróság megállapította, hogy az erőfölényben lévő vállalkozás – sem a kizárólag az eladások nagyságához kötődő mennyiségi engedményeket vagy jutalékokat, sem pedig hűségengedményeket vagy jutalékokat nem tartalmazó – engedményi vagy jutalékrendszere esetleges visszaélésszerű jellegének megítélése során az összes körülményt figyelembe kell venni, nevezetesen az engedmények vagy jutalékok nyújtásának feltételeit és módját. Mindenekelőtt azt kell bizonyítani, hogy az engedmények vagy jutalékok alkalmasak-e kizáró hatás kifejtésére, azaz hogy egyrészt nehezítik vagy akár lehetetlenné teszik-e az erőfölényben lévő vállalkozás versenytársai számára a piacra jutást, másrészt, hogy nehezítik vagy akár lehetetlenné teszik-e az ilyen vállalkozás szerződő partnerei számára a számos beszerzési forrás vagy kereskedelmi üzlettárs közti választást. Ezt követően azt kell megvizsgálni, hogy gazdaságilag igazolhatók-e a nyújtott engedmények és jutalékok. A Bíróság ezenfelül meghatározta az EK 82. cikk második bekezdésének c) pontja szerinti megkülönböztetés tilalmának az erőfölényben lévő vállalkozások által nyújtott engedményekre és jutalékokra való alkalmazására vonatkozó feltételeket, hangsúlyozva, hogy fontos azt megállapítani, hogy e vállalkozás magatartása a piacon nemcsak megkülönböztető, hanem a vállalkozás szerződő partnerei között fennálló versenyhelyzet torzítására is irányul.

Végezetül, a C-202/06. P. sz., Cementbouw Handel & Industrie kontra Bizottság ügyben 2007. december 18-án hozott ítéletben a Bíróság a felek által felajánlott kötelezettségvállalásoknak az Európai Közösségek Bizottsága hatáskörére gyakorolt hatásával foglalkozott az összefonódások ellenőrzésének területén. A Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 4064/89 rendelet[21] az összefonódások ellenőrzése területén a nemzeti és közösségi hatóságok közötti pontos hatáskörmegosztáson nyugszik. Ez a hatáskörmegosztás többek közt megfelel a jogbiztonság követelményének, amely magában foglalja azt is, hogy az adott összefonódás vizsgálatára hatáskörrel rendelkező hatóságnak előre látható módon felismerhetőnek kell lennie. A közösségi jogalkotó ezért rögzített olyan pontos és objektív kritériumokat, amelyek lehetővé teszik annak meghatározását, hogy valamely összefonódás elérte-e a közösségi léptékhez megkövetelt méretet, és ennélfogva kizárólagos bizottsági hatáskörbe tartozik-e. Ezenfelül a 4064/89 rendelet általános szerkezetét jellemző gyorsasági követelmény, amely arra kényszeríti a Bizottságot, hogy a végleges határozat elfogadására vonatkozóan előírt szoros határidőket betartsa, azt is jelenti, hogy e hatáskör nem vonható bármikor kétségbe, illetve nem függhet az ezután bekövetkezett folytonos változásoktól. A Bíróság ezért megállapította, hogy bár a Bizottság többé nem rendelkezik

[21] Az 1997. június 30-i 1310/97/EK tanácsi rendelettel (HL L 180., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 31. o.) módosított, a vállalkozások közötti összefonódások ellenőrzéséről szóló, 1989. december 21-i 4064/89/EGK tanácsi rendelet (HL L 395., 1. o., helyesbítése: HL 1990. L 257., 13. o.; magyar nyelvű különkiadás 8. fejezet, 1. kötet, 164. o.).

hatáskörrel az összefonódás vizsgálatára, amennyiben az érintett vállalkozások teljes mértékben felhagynak az ezzel kapcsolatos tervükkel, ettől eltérő eset áll fenn, amikor a felek csupán arra szorítkoznak, hogy részleges módosításokat ajánlanak fel. Az ilyen javaslatok nem kötelezhetik arra a Bizottságot, hogy hatáskörét újravizsgálja, mivel ez azzal a veszéllyel járhatna, hogy az érintett vállalkozások jelentősen megzavarhatnák az eljárás lefolytatását, valamint a jogalkotó által megvalósítani kívánt felügyelet hatékonyságát. A vállalkozások által javasolt vagy vállalt kötelezettségvállalások tehát ugyancsak olyan tényezők, amelyeket a Bizottságnak az érdemi kérdés – vagyis az összefonódás közös piaccal való összeegyeztethetőségének vagy összeegyeztethetetlenségének – vizsgálata során figyelembe kell vennie, ám azok nem foszthatják meg a Bizottságot hatáskörétől, mivel azt a Bizottság az eljárás első szakaszában már megvizsgálta. Ebből következően a Bizottságnak valamely összefonódás érdemi vizsgálatára vonatkozó hatáskörét az eljárás teljes időtartamára nézve egy meghatározott időpontban kell meghatározni, és ennek az időpontnak szükségszerűen szorosan kell kötődnie a bejelentéshez.

Adózás

E területen a hozzáadottérték-adóhoz (a továbbiakban: HÉA) kapcsolódóan három ítéletet kell kiemelni.

A C-284/04. sz., T-Mobile Austria és társai egyesített ügyekben 2007. június 26-án hozott ítéletben, valamint a C-369/04. sz., 3G és társai egyesített ügyekben 2007. június 6-án hozott ítéletben a Bíróságnak alkalma nyílt a 77/388 hatodik irányelv[22] 4. cikkének (2) bekezdése értelmében vett gazdasági tevékenység fogalma hatályának a pontosítására. E két ügy az elektromágneses frekvenciaspektrumnak a mobiltávközlési szolgáltatások nyilvános nyújtása céljából biztosított használati jogához hasonló jogoknak a frekvenciakijelölésért felelős nemzeti szabályozó hatóság által árverés útján történő kiadását érintették. A Bíróság úgy vélte, hogy az ilyen felhatalmazások kiadása a gazdasági szereplők számára a mobiltávközlési piac tekintetében a piacra jutás szükséges és előzetes feltételeként értelmezendő, és nem a hatáskörrel rendelkező nemzeti hatóságnak az érintett piacon való részvételeként. Ugyanis a kiadott jog jogosultjaként kizárólag az említett gazdasági szereplők végeznek tevékenységet a piacon a kérdéses javakat bevétel elérése céljából tartósan hasznosítva, amely a hatáskörrel rendelkező hatóságok esetében nem áll fenn. Az a tény, hogy a kérdéses használati jogok kiadása díjfizetéssel járt, nem módosítja ezt az érvelést. Következésképpen a kiadás a fent hivatkozott 4. cikk (2) bekezdése értelmében nem minősül gazdasági tevékenységnek, és ennek következtében nem tartozik a 77/388 hatodik irányelv hatálya alá.

A C-73/06. sz. Planzer Luxembourg ügyben 2007. június 28-án hozott ítéletben a Bíróság a HÉA visszatérítésének a 79/1072 nyolcadik irányelvben[23] és a 86/560 tizenharmadik

[22] A tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – közös hozzáadottértékadó-rendszer: egységes adóalap-megállapításról szóló, 1977. május 17-i 77/388/EGK hatodik tanácsi irányelv (HL L 145., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 23. o.).

[23] A tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról – a hozzáadottérték-adónak az ország területén nem honos adóalanyok részére történő visszatérítésének szabályairól szóló, 1979. december 6-i 79/1072/EGK nyolcadik tanácsi irányelv (HL L 331., 11. o.; magyar nyelvű különkiadás: 9. fejezet, 1. kötet, 79. o.).

irányelvben[24] meghatározott feltételeit és módjait értelmezte. Az ügy alapjául az szolgált, hogy egy tagállami adóhatóság megtagadta egy más tagállamban székhellyel rendelkező adóalannyal szemben az előbbi tagállamban szerzett javak után általa adóköteles tevékenységei keretében kifizetett HÉA visszatérítését azzal az indokkal, hogy az érintett adóalany üzletvezetésének helyét illetően kételyek merültek fel, amelyek abban álltak, hogy az a társaság székhelye szerinti tagállamban, vagy a Közösség területén kívüli anyavállalatánál található-e, annak ellenére, hogy az adóalany székhelye szerinti tagállam hatósága tanúsítványt állított ki a társaságnak az e tagállamban fennálló HÉA-alanyiságáról. A Bíróság elsőként megerősítette, hogy a nyolcadik irányelv B. mellékletében szereplő mintának megfelelő tanúsítvány alapján nemcsak az vélelmezhető, hogy az érdekelt a kiállítás szerinti tagállamban HÉA-alany, hanem az is, hogy valamilyen formában e tagállamban honos, amely főszabályként jogi és ténybeli szempontból köti annak a tagállamnak a hatóságait, amelyben az adóvisszatérítést kérik. Mindazonáltal a kiállított tanúsítványban említett címen létesített telephely valós gazdasági tartalmát illető kétségek esetén az érintett hatóság a közösségi szabályozásban ennek érdekében rögzített közigazgatási intézkedések alkalmazásával meggyőződhet arról, hogy a telephely valós gazdasági tartalommal bír-e, és adott esetben az adóalany jogorvoslati lehetőségei esetleges gyakorlásának sérelme nélkül jogosult elutasítani az adóalany visszatérítési kérelmét. A Bíróság ezt követően megállapította, hogy a tizenharmadik irányelv 1. cikkének 1. pontjában említett gazdasági tevékenység szerinti székhely az a hely, ahol meghozzák az e társaság általános irányítására vonatkozó alapvető döntéseket, és ahol ellátják annak központi ügyviteli feladatait. E hely meghatározása során számos tényezőt kell figyelembe venni, amelyek között első helyen szerepel az alapító okirat szerinti székhely, a központi ügyvitel helye, a társaság vezetői üléseinek helyszíne, és az ezzel rendszerint azonos helyszín, ahol is meghatározzák a társaság általános üzletpolitikáját. Egyéb körülmények, úgymint a vezető tisztségviselők lakóhelye, a közgyűlés, illetve taggyűlés helyszíne, és az ügyviteli és számviteli iratok őrzésének helye, valamint a pénzügyi tevékenységek, így különösen a bankügyletek megvalósulásának elsődleges helye szintén számításba vehetők. Ekképpen például a „postafiók-társaságokra" vagy „fedővállalkozásokra" jellemző fiktív jelenlét nem minősíthető a tizenharmadik irányelv 1. cikkének 1. pontjában említett gazdasági tevékenység szerinti székhelynek.

A jogszabályok közelítése és az egységes jogszabályok

Ez a terület – amint az a múltban is tapasztalható volt – bőséges ítélkezési gyakorlatot eredményezett, amelyből néhány ügy különleges figyelmet érdemel.

A C-470/03. sz. AGM-COS.MET ügyben 2007. április 17-én hozott ítéletben a Bíróságnak arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy annak a köztisztviselőnek a magatartása, aki nyilvános nyilatkozattételben leleplezte egyes járműemelő hidak gyengeségét, betudható-e az államnak. A Bíróság megállapította, hogy valamely köztisztviselő nyilatkozata, amely formája és körülményei miatt címzettjeiben azt a vélekedést kelti, hogy

[24] A tagállamok forgalmi adóra vonatkozó jogszabályainak összehangolásáról - a hozzáadottérték-adónak az ország [helyesen: a Közösség] területén nem honos adóalanyok részére történő visszatérítésének szabályairól szóló, 1986. november 17-i 86/560/EGK tizenharmadik tanácsi irányelv (HL L 326., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás: 9. fejezet, 1. kötet, 129. o.).

nem a köztisztviselő magánvéleménye, hanem hivatalos állami állásfoglalás, betudható a tagállamnak. A meghatározó tényező az, hogy az adott összefüggésben a nyilatkozat címzettjei alapos okkal feltételezhették-e, hogy a köztisztviselő álláspontja megegyezik a munkáltatójáéval. Konkrétan, valamely köztisztviselő olyan nyilatkozata, amely a 98/37/EK irányelvnek[25] megfelelőnek tanúsított gépet a vonatkozó harmonizált szabvánnyal ellentétesnek és veszélyesnek ábrázol, alkalmas e gép kereskedelmi forgalomba hozatalának legalábbis közvetett és potenciális korlátozására, és nem igazolható sem az egészség védelmével, sem a köztisztviselő véleménynyilvánítási szabadságával. A 98/37 irányelv 4. cikkének (1) bekezdését ugyanis akként kell értelmezni, hogy az egyrészt magánszemélyek számára jogokat keletkeztet, másrészt semmilyen mérlegelési mozgásteret nem hagy a tagállamoknak – amely a jelen esetben az említett irányelvnek megfelelő vagy annak vélelmezett gépek tekintetében értendő. E rendelkezés tagállami köztisztviselő nyilatkozatával történt megszegése, amennyiben e tagállamnak betudható, a közösségi jog kellően egyértelmű megsértésének minősül e tagállam felelősségének megállapításához.

A C-305/05. sz., Ordre des barreaux francophones et germanophone és társai ügyben 2007. június 26-án hozott ítéletben azt a kérdést terjsztették a Bíróság elé, hogy a 91/308 irányelv[26] 6. cikkének (1) bekezdésében a pénzmosás leküzdéséért felelős hatóságok felé előírt tájékoztatási és együttműködési kötelezettség alkalmazása az ügyvédekre abban az esetben, ha pénzügyi ügyletekben vesznek részt, amelyek nem kapcsolódnak bírósági eljáráshoz, nem sérti-e a tisztességes eljáráshoz való jogot.

A Bíróság megállapította, hogy a jelen esetben nem áll fenn a tisztességes eljáráshoz való jog sérelme, elsőként emlékeztetve arra, hogy a tájékoztatási és együttműködési kötelezettséget csak akkor kell alkalmazni az ügyvédekre, amikor alapvetően pénzügyi vagy ingatlanügyletek megtervezésében vagy megkötésében nyújtanak segítséget ügyfeleiknek, vagy amikor bármilyen pénzügyi vagy ingatlanügylet során ügyfelük nevében és részére járnak el. E tevékenységi kör – jellegéből adódóan – főszabály szerint nem kapcsolódik a bírósági eljáráshoz, így kívül esik a tisztességes eljáráshoz való jog tárgyi hatályán.

Abban a pillanatban, amikor az ügyvédet az ügyfél bírósági eljárásban történő védelmének vagy képviseletének ellátására kérik fel, vagy bírósági eljárások indítására vagy azok elkerülésére vonatkozó tanácsot kérnek tőle, az ügyvéd mentesül a tájékoztatási és együttműködési kötelezettség alól, és e tekintetben nincs jelentősége annak, hogy a kérdéses információt az eljárás előtt, alatt vagy után kapta, illetve szerezte. Ez a mentesség lehetővé teszi az ügyfél tisztességes eljáráshoz való jogának megőrzését.

A C-439/05. P. és C-454/05. P. sz., Land Oberösterreich kontra Bizottság ügyben 2007. szeptember 13-án hozott ítéletben az Európai Közösségek Bizottsága elutasította az Osztrák Köztásaságnak az EK 95. cikk (5) bekezdése alapján tett, a harmonizációs intézkedésektől való eltérés iránti kérelmét, amelyet a Land Oberösterreichban a géntechnikát betiltó,

25 A tagállamok gépekre vonatkozó jogszabályainak közelítéséről szóló, 1998. június 22-i 98/37/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 207., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 20. kötet, 349. o.).

26 A pénzügyi rendszerek pénzmosás céljára való felhasználásának megelőzéséről szóló, 1991. június 10-i 91/308/EGK tanácsi irányelv (HL L 166., 77. o.; magyar nyelvű különkiadás 9. fejezet, 1. kötet, 153. o.).

ezáltal a 2001/18 irányelv[27] rendelkezéseitől való eltérésre irányuló törvény tervezetére vonatkozó bejelentése foglalt magában. Miután az Elsőfokú Bíróság elutasította a megtámadott bizottsági határozat megsemmisítése iránt benyújtott keresetet, a felperesek fellebbezésük alátámasztásaként egyrészt a kontradiktórius eljárás elvének a megsértésére, másrészt pedig az EK 95. cikk (5) bekezdésének a megsértésére hivatkoztak. A Bíróság úgy vélte, hogy figyelemmel az EK 95. cikk (5) bekezdése szerinti eljárás sajátosságaira, ezen eljárás és az ugyanezen cikk (4) bekezdése szerinti eljárás közötti hasonlóságokra, valamint e két bekezdés közös céljára, amely abban áll, hogy a tagállamoknak lehetősége legyen a harmonizációs intézkedésektől való eltérésre, a Bizottságnak az EK 95. cikk (5) bekezdése szerinti határozatának meghozatala előtt nem kell betartania a kontradiktórius eljárás elvét.

E cikk szövegéből ugyanis nem következik, hogy a Bizottság köteles volna meghallgatni a bejelentő tagállamot, mielőtt a szóban forgó nemzeti intézkedések jóváhagyása vagy elutasítása tárgyában meghozza határozatát. A közösségi jogalkotó mindössze a bizottsági határozathozatalhoz szükséges feltételeket, a Bizottság számára a jóváhagyó vagy elutasító határozat meghozatalára nyitva álló határidőt, valamint a határidő esetleges meghosszabbítását írta elő.

Továbbá, az eljárást nem közösségi vagy nemzeti intézmény, hanem tagállam kezdeményezi, és a bizottsági határozat meghozatala nem más, mint e kezdeményezést követő lépés. A tagállam a kérelmében minden további nélkül nyilatkozhat a nemzeti intézkedésekről, amelyek bevezetését kéri, amint az az EK 95. cikk (5) bekezdéséből kifejezetten következik, amely kérelme indokainak kifejtésére kötelezi a tagállamot.

A Bíróság ezenfelül megállapította, hogy a harmonizációs intézkedéstől eltérő nemzeti rendelkezéseket, a környezet vagy a munkakörnyezet védelmével kapcsolatos új tudományos bizonyítékok alapján, az adott tagállam olyan sajátos problémája miatt kell meghozni, amely a harmonizációs intézkedés elfogadása után merült fel, és ezekről az előirányzott rendelkezésekről és bevezetésük indokairól értesíteni kell a Bizottságot.

A C-429/05. sz., Rampion és Godard ügyben 2007. október 4-én hozott ítéletben, amely a fogyasztói hitel területéhez kapcsolódó fogyasztóvédelemre, és a fogyasztót a hitelezővel szemben megillető jogorvoslati jogra vonatkozott, a Bíróság megállapította, hogy a 87/102 irányelv[28] ugyanúgy alkalmazandó az egyetlen vásárlás finanszírozására szolgáló hitelre, mint a fogyasztó által többször igénybe vehető hitelkeretre. A Bíróság ezenfelül kijelentette, hogy ezen irányelv 11. és 14. cikkét úgy kell értelmezni, hogy e rendelkezésekkel ellentétes, ha a fogyasztót a hitelezővel szemben megillető és a 87/102 irányelv 11. cikkének (2) bekezdésében szabályozott jogorvoslati jogot attól a feltételtől teszik függővé, hogy az előzetes hitelajánlat feltünteti-e a finanszírozott terméket vagy szolgáltatást. Ez a cikk ugyanis, amely előírja, hogy a tagállamok határozzák meg, hogy

27 A géntechnológiával módosított szervezetek környezetbe történő szándékos kibocsátásáról és a 90/220/EGK irányelv hatályon kívül helyezéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/18/EK európai parlamenti és tanácsi irányelv (HL L 106., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 6. kötet, 77. o.).

28 A fogyasztói hitelre vonatkozó tagállami törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések közelítéséről szóló, 1986. december 22-i 87/102/EGK tanácsi irányelv (HL 1987. L 42., 48. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 1. kötet, 326. o.).

a hitelezővel szembeni jogorvoslati jog milyen mértékben és milyen feltételek mellett gyakorolható, nem értelmezhető úgy, hogy megengedi a tagállamoknak, hogy a fogyasztót a hitelezővel szemben megillető jogorvoslati jog gyakorlását az említett rendelkezésben foglalt taxatív felsoroláson felül egyéb feltételektől tegyék függővé. Ezt az értelmezést az irányelv 14. cikke is alátámasztja, amellyel különösen ellentétes, hogy valamely nemzeti szabályozás lehetővé tegye a hitelező számára, hogy pusztán a finanszírozott termék vagy szolgáltatás feltüntetésének elmulasztása révén kibújhasson a fogyasztó által a fent hivatkozott 11. cikk alapján vele szemben kezdeményezett jogorvoslat alól.

A C-457/05. sz. Schutzverband der Spirituosen-Industrie ügyben 2007. október 4-én hozott ítéletben a Bíróság emlékeztet arra, hogy a 75/106 irányelv[29] általános rendszerére és céljára, valamint az EK 28. cikkben biztosított áruk szabad mozgásának elvére tekintettel az EK 28. cikkel ellentétes az olyan, a közösségi névleges térfogatok sorában nem szereplő, 0,071 literes névleges térfogatú előre csomagolt termék forgalomba hozatalának valamely tagállam általi megtiltása, amit egy másik tagállamban jogszerűen állítanak elő és hoznak forgalomba, kivéve ha az ilyen tilalmat kötelező erejű követelmény indokolja, ha az különbségtétel nélkül alkalmazandó a nemzeti és az importált termékekre, ha az szükséges a szóban forgó követelmény teljesítéséhez, és arányban áll az elérni kívánt céllal, továbbá ha ez a cél nem érhető el a közösségen belüli kereskedelmet kevésbé korlátozó intézkedésekkel.

A közbeszerzésre vonatkozó különböző irányelvek ismételten számos jogvitának képezték az alapját.

A C-295/05. sz. Asociación Nacional de Empresas Forestales ügyben 2007. április 19-én hozott ítéletben a Bíróságnak arra a kérdésre kellett választ adnia, hogy valamely tagállam alkalmazhat-e valamely közvállalkozásra olyan jogi szabályozást, amely az utóbbi számára lehetővé teszi különböző ügyletek lebonyolítását anélkül, hogy azok a közbeszerzési szerződésekre vonatkozó 92/50[30], 93/36[31] és 93/37[32] irányelv hatálya alá tartoznának. A konkrétan érintett közvállalkozás számára olyan különleges helyzetet biztosítottak, amely lehetővé teszi, hogy a közigazgatás közvetlen utasítására a közigazgatási szerv műszaki szolgálataként a törvényben előírt odaítélési eljárások alkalmazása nélkül nagyszámú ügyletet bonyolítson le, és nem dönthet szabadon sem arról, hogy teljesíti-e az érintett illetékes hatóság utasítását, sem arról, hogy a tevékenységére milyen díjazást alkalmaz. A Bíróság megállapította, hogy a fent hivatkozott irányelvekkel nem ellentétes az olyan

29 Az egyes előre csomagolt folyadékok térfogat szerinti kiszerelésére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1974. december 19-i 75/106/EGK tanácsi irányelv (HL 42., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 13. fejezet, 2. kötet, 156. o.).

30 A szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1992. június 18-i 92/50/EGK tanácsi irányelv (HL L 209., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 1. kötet, 322. o.).

31 Az árubeszerzésre irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/36/EGK tanácsi irányelv (HL L 199., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 110. o.).

32 Az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélési eljárásainak összehangolásáról szóló, 1993. június 14-i 93/37/EGK tanácsi irányelv (HL L 199., 54. o.; magyar nyelvű különkiadás 6. fejezet, 2. kötet, 163. o.).

jogi szabályozás, mint amely e közvállalkozásra vonatkozik, és lehetővé teszi, hogy ez utóbbi számos közjogi hatóság segédszerveként és műszaki szolgálataként eljáró közvállalkozásként anélkül bonyolítson le ügyleteket, hogy az említett irányelvekben előírt szabályozás hatálya alá tartozna, mivel egyrészről az érintett közjogi hatóságok e vállalkozás felett ahhoz hasonló ellenőrzést gyakorolnak, mint amilyet a saját szerveik felett, másrészről pedig e vállalkozás a tevékenysége lényeges részét ugyanezen hatóságok részére végzi.

A C-503/04. sz., Bizottság kontra Németország ügyben 2007. június 18-án hozott ítéletben, amely Braunschweig városa által közösségi szintű közbeszerzési eljárás alkalmazása nélkül megkötött hulladékártalmatlanítási szerződést érintett, és amelynek előzménye az volt, hogy a Németországi Szövetségi Köztársaság nem hajtotta végre az e kötelezettségszegést az EK 226. cikk alapján megállapító ítéletet, a Bíróság megállapította, hogy a 89/665 irányelv[33] 2. cikke (6) bekezdésének második albekezdésében foglalt rendelkezés valóban lehetővé teszi a tagállamoknak, hogy hatályban tartsák a közbeszerzési szerződések odaítélésével kapcsolatos irányelvek megsértésével kötött szerződéseket, és ezáltal védi a szerződő felek jogos bizalmát, azonban csak a belső piacot létrehozó Szerződés rendelkezései hatályának korlátozásával érhetné el azt, hogy az ajánlatkérő harmadik féllel szembeni magatartását az ilyen szerződések megkötését követően a közösségi joggal összeegyeztethetőnek lehessen tekinteni. Ezenfelül az említett rendelkezés – a szövegezése alapján – az ajánlatkérő jogsértése miatt károsult személy által az ajánlatkérőtől követelhető kártérítésre vonatkozik, és nem tekinthető úgy, hogy az a tagállam és a Közösség közötti kapcsolatot is szabályozza, amely kapcsolatról ugyanakkor az EK 226. és EK 228. cikkben van szó. Még ha a 92/50 irányelv megsértésével kötött szerződés felmondása esetén a szerződő fél hivatkozhat is az ajánlatkérővel szemben a jogbiztonság és a bizalomvédelem elvére, a *pacta sunt servanda* elvére és a tulajdonhoz való jogra, a tagállam semmilyen esetben sem hivatkozat ezekre az elvekre és jogokra az EK 226. cikk alapján tagállami kötelezettségszegést megállapító ítélet nemteljesítésének igazolásaként, és ezáltal nem mentesülhet a közösségi jog alapján őt terhelő felelősség alól.

A C-337/06. sz., Bayerischer Rundfunk és társai ügyben 2007. december 17-én hozott ítélet arra a kérdésre vonatkozott, hogy a német közszolgálati műsorszolgáltató szervezetek a közösségi közbeszerzési jog szabályainak alkalmazása tekintetében ajánlatkérőknek minősülnek-e. A 92/50 irányelv 1. cikke szerint többek közt ajánlatkérőnek minősülnek azok a közjogi intézmények, amelyeket többségi részben az állam finanszíroz. A Bíróság megállapította, hogy „többségi részben állami finanszírozás" áll fenn abban az esetben, ha az olyan közszolgálati műsorszolgáltató szervezeteket, mint amelyek az alapügyben érintettek, többségi részben a műsorszolgáltatás vételére alkalmas készüléket birtoklókat terhelő díj útján finanszírozzák, és e díjat közhatalmi jogosítványok útján vetik ki, számítják ki és szedik be. Amennyiben a fent említett közszolgálati műsorszolgáltató szervezetek tevékenységeinek a finanszírozására a fent kifejtett módon kerül sor, az „állami finanszírozás" feltétele nem követeli meg az állam vagy egyéb közhatalmi szerv közvetlen befolyását a takarítási szolgáltatások nyújtására vonatkozó közbeszerzési szerződésnek a közszolgálati

[33] Az árubeszerzésre és az építési beruházásra irányuló közbeszerzési szerződések odaítélésével kapcsolatos jogorvoslati eljárás alkalmazására vonatkozó törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezések összehangolásáról szóló, 1989. december 21-i 89/665/EGK tanácsi irányelv (HL 395., 33. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 246. o.).

műsorszolgáltató szervezetek általi odaítélése során. A Bíróság álláspontja szerint csak az irányelv 1. cikkében meghatározott szolgáltatásokra vonatkozó szerződések, azaz a műsorszolgáltató szervezetek elsődleges feladatát érintő szolgáltatásokra – nevezetesen a műsorok készítésére és előállítására – irányuló közbeszerzési szerződések kizártak az említett irányelv hatálya alól. Ezzel szemben teljes mértékben a közösségi jogi szabályok hatálya alá tartoznak azok a szolgáltatásnyújtásra irányuló közbeszerzési szerződések, amelyek nem kapcsolódnak a közszolgálati műsorszolgáltató szervezetek közszolgálati feladatának teljesítésével összefüggő tevékenységekhez.

Védjegyek

Ezen a területen a Bíróság a közösségi védjegy bevezetéséről szóló rendeletet[34] és a nemzeti jogszabályok közelítéséről szóló irányelvet[35] is értelmezte.

A C-29/05. P. sz., OHIM kontra Kaul ügyben 2007. március 13-án hozott ítélet (EBHT 2007., I-2213. o.) pontosítja, hogy milyen feltételekkel vehetők figyelembe a fellebbezés alátámasztása céljából előterjesztett új tények és bizonyítékok a felszólalási eljárásban. Pontosabban a Bíróság megállapította, hogy a Belső Piaci Harmonizációs Hivatal fellebbezési tanácsa az indokolási kötelezettség betartása mellett mérlegelési mozgástérrel rendelkezik annak eldöntésére, hogy az általa meghozandó határozatra tekintettel figyelembe veendők-e azok a tények és bizonyítékok, amelyeket a felszólaló fél első ízben csak a fellebbezése alátámasztásául benyújtott beadványban terjeszt elő, hozzáfűzve, hogy a fellebbezési tanács nem köteles szükségszerűen az ilyen tények és bizonyítékok figyelembevételére, másrészt az említett tények és bizonyítékok figyelembevétele hivatalból nem zárható ki. A 40/94 rendelet 59. cikke, amely meghatározza a fellebbezés fellebbezési tanácshoz való benyújtásának feltételeit, következésképpen nem értelmezhető akként, hogy a fellebbezés benyújtója számára új határidőt nyitna a felszólalását alátámasztó tények és bizonyítékok előterjesztésére.

A C-321/03. sz. Dyson-ügyben 2007. január 25-én hozott ítéletében (EBHT 2007., I-687. o.) a Bíróság arra a kérdésre, hogy melyek a védjegyoltalomban részesíthető megjelölések, megállapította, hogy a védjegybejelentés tárgya, amely valamennyi, porszívó külső felszínének részét képező átlátszó gyűjtőtartályhoz vagy dobozhoz elképzelhető formára vonatkozik, a 89/104 irányelv 2. cikke értelmében nem tekinthető „megjelölésnek", ennélfogva ugyanezen rendelkezés értelmében nem is részesülhet védjegyoltalomban. Az ilyen védjegybejelentés tárgya ugyanis, amely valójában a vonatkozó áru egyszerű tulajdonságán nyugszik, rendeltetése szerint számos, egymástól eltérő aspektust ölel fel, tehát nem meghatározott. Márpedig, tekintettel a védjegyoltalomhoz fűződő kizárólagosságra, az ilyen határozatlan tárgyra vonatkozó védjegy jogosultja, az irányelv 2. cikkében foglalt célkitűzéssel ellentétben, jogosulatlan versenyelőnyre tenne szert, mivel jogosult lenne arra, hogy korlátozza versenytársainak azon lehetőségét, hogy eladásra

[34] A közösségi védjegyről szóló, 1993. december 20-i 40/94/EK tanácsi rendelet (HL L 11., 1994.1.14., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 146. o.).

[35] A védjegyekre vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1988. december 21-i 89/104/EGK első tanácsi irányelv (HL 1989. L 40., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 17. fejezet, 1. kötet, 92. o.).

kínáljanak olyan porszívókat, amelyek külső felszínén bármilyen fajtájú gyűjtőtartály van, annak formájától függetlenül.

A C-48/05. sz. Adam Opel ügyben 2007. január 25-én hozott ítéletben (EBHT 2007., I-1017. o.) a Bíróság emlékeztetett arra, hogy a 89/104/EGK első irányelv szerint a védjegyoltalom a jogosult számára kizárólagos jogokat biztosít, amelyek alapján a jogosult bárkivel szemben felléphet, aki engedélye nélkül gazdasági tevékenység körében használ a védjeggyel azonos megjelölést olyan árukkal kapcsolatban, amelyek azonosak a védjegy árujegyzékében szereplő árukkal. Ez lehetővé teszi a jogosult számára különös jogosulti érdekeinek védelmét, azaz annak biztosítását, hogy a védjegy betölthesse szerepét, különösen azt az alapvető funkcióját, hogy a fogyasztók számára garantálja az áru eredetét. Következésképpen a védjegyjogosult – a jelen esetben az Opel – engedélye nélkül, harmadik személy által az e védjeggyel azonos megjelölés elhelyezése az említett márkájú autók kicsinyített másain, abból a célból, hogy azok élethűen ábrázolják ezeket az autókat, és az említett kicsinyített modellek forgalmazása csak akkor tiltható meg, ha ez sérti vagy sértheti a védjegy mint játékok tekintetében lajstromozott védjegy funkcióit. Azon tény következményeit illetően, hogy egyrészt az Opel logó gépjárművek tekintetében is oltalom alatt áll, másrészt pedig úgy tűnik, hogy az Németországban e termékek tekintetében jó hírnévvel rendelkező védjegy, a Bíróság azt is megállapította, hogy a védjegy jogosultja megtilthatja a használatot, ha annak révén a harmadik személy alapos ok nélkül, indokolatlanul kihasználja az említett védjegy mint gépjárművek tekintetében lajstromozott védjegy megkülönböztetőképességét vagy jó hírnevét, vagy az ahhoz fűződő jogokat sérti.

A Bíróság ugyanezt a gondolatmenetet követve határozott a C-17/06. sz. Céline-ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítéletben a korábbi védjeggyel azonos cégnévnek, kereskedelmi névnek vagy cégjelzésnek a korábban lajstromozott védjeggyel azonos áruk forgalmazásának keretében történő használatára vonatkozóan. A Bíróság hozzáfűzte, hogy ezen irányelv 6. cikke (1) bekezdésének a) pontja értelmében a védjegyoltalom alapján a jogosult nem tilthat el mást attól, hogy gazdasági tevékenysége körében – az üzleti tisztesség követelményeivel összhangban – használja saját nevét vagy címét.

A C-246/05. sz. Häupl-ügyben 2007. június 14-én hozott ítéletben a Bíróságnak a 89/104 első irányelv 10. cikkének (1) bekezdését és 12. cikkének (1) bekezdését kellett értelmeznie. Arra a kérdésre, hogy a védjegy-lajstromozási eljárást mely időpontban kell befejezettnek tekinteni, tekintettel arra, hogy ez az időpont a használati időszak kezdete, a Bíróság azt a választ adta, hogy az említett irányelv nem határozza meg egyértelműen ezen oltalmi idő kezdőpontját, és e megfogalmazás lehetővé teszi az említett határidőnek a nemzeti eljárások sajátosságaihoz való igazítását. Következésképpen az irányelv 10. cikkének (1) bekezdése értelmében vett „lajstromozási eljárás befejezésének időpontját" minden egyes tagállamban az adott tagállam lajstromozási eljárására vonatkozó szabályainak megfelelően kell meghatározni. Konkrétabban, e rendelkezés meghatározza annak az ötéves időszaknak a kezdetét, amelynek során meg kell kezdeni a védjegy tényleges használatát, kivéve ha a jogosult a használat elmaradását kellőképpen igazolja. A Bíróság e tekintetben megállapította, hogy az irányelv 12. cikkének (1) bekezdése értelmében a védjegy „használatának elmaradását kellőképpen igazolja" az olyan akadály, amely közvetlenül kapcsolódik e védjegyhez, annak használatát lehetetlenné vagy ésszerűtlenné téve, és amely az említett védjegy jogosultjának akaratától független. A kérdést előterjesztő

bíróság feladata, hogy ezen észrevételek alapján az alapügy releváns tényállási elemeit az adott esetben mérlegelje, és megállapítsa, hogy azok ésszerűtlenné tették-e az említett védjegy használatát.

Gazdasági és pénzügyi politika

A C-359/05. sz. Estager-ügyben 2007. január 18-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-581. o.) a Bíróság megállapította, hogy az euró bevezetéséről szóló 1103/97 és 974/98 rendelettel[36] ellentétes az a nemzeti szabályozás, amely valamely adó összegének euróra történő átváltása során azt magasabb összegben állapítja meg, kivéve ha az összeg megemelése tiszteletben tartja a jogbiztonságnak és átláthatóságnak a követelményeit, ily módon lehetővé téve az euró bevezetése során a gazdasági szereplők bizalmának védelmét. Ez egyben annak követelményét is jelenti, hogy a szóban forgó nemzeti jogszabályszövegek alapján pontosan meg lehessen különböztetni e tagállam hatóságainak az adó megemelésére vonatkozó döntését az adó összegének euróra történő átváltásától.

Szociálpolitika

A Bíróságnak a szociálpolitika területén hozott ítéletei sorából ki kell emelni néhány olyan ügyet, amelyek az egyenlő bánásmód elvének az alkalmazását, illetve a munkavállalók jogainak és védelmének a területét érintették.

A férfiak és a nők közötti, a foglalkoztatás és a munkafeltételek területét érintő egyenlő bánásmódra vonatkozó közösségi jogi szabályokat illetően a Bíróság először is a 76/207/EGK[37] és a 92/85/EGK[38] irányelv értelmezésére vonatkozó előzetes döntéshozatali kérdések keretében a várandós munkavállalók jogi helyzetét pontosította. A C-116/06. sz. Kiiski-ügyben 2007. szeptember 20-án hozott ítéletében a Bíróság kimondta, hogy e közösségi jogi rendelkezésekkel ellentétes a nevelési szabadságot szabályozó olyan nemzeti szabályozás, amely mivel nem veszi figyelembe a szülést megelőző és követő legalább tizennégy hetes korlátozott időszak során az érintett munkavállaló vonatkozásában a terhességgel járó változásokat, az érintett számára nem teszi lehetővé a nevelési szabadság időszakának a kérelmére történő módosítását akkor, amikor a szülési szabadsághoz való jogait igényli, és ezáltal megfosztja őt a szülési szabadsághoz kapcsolódó jogaitól. A C-460/06. sz. Paquay-ügyben 2007. október 11-én hozott ítéletében a Bíróság ezenfelül megállapította, hogy a 92/85/EGK irányelv tiltja a 10. cikkének (1) bekezdésében meghatározott védelmi

36 Az euro bevezetésével kapcsolatos egyes rendelkezésekről szóló, 1997. június 17-i 1103/97/EK tanácsi rendelet (HL L 162., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 10. fejezet, 1. kötet, 81. o.). Az euro bevezetéséről szóló, 1998. május 3-i 974/98/EK tanácsi rendelet (HL L 139., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 10. fejezet, 1. kötet, 111. o.).

37 A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a munkavállalás, a szakképzés, az előmenetel és a munkakörülmények terén történő végrehajtásáról szóló, 1976. február 9-i 76/207/EGK tanácsi irányelv (HL L 39., 40. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 187. o.).

38 A várandós, a gyermekágyas vagy szoptató munkavállalók munkahelyi biztonságának és egészségvédelmének javítását ösztönző intézkedések bevezetéséről szóló, 1992. október 19-i 92/85/EGK tanácsi irányelv (HL L 348., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 2. kötet, 110. o.).

időszak alatt a terhességgel és/vagy gyermekszületéssel összefüggő okból történő elbocsátásról szóló döntés közlését, és az ezen időszak lejárta előtt az ilyen döntést megelőző előkészítő intézkedések meghozatalát is. Miután megállapította, hogy az ilyen döntés ellentétes a 76/207/EGK irányelv 2. cikkének (1) bekezdésével és 5. cikkének (1) bekezdésével, függetlenül attól, hogy mikor történt annak közlése, még akkor is, ha a közlés a 92/85/EGK irányelv 10. cikkében előírt védelmi időszakot követően történik, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy a 76/207/EGK irányelv 6. cikke alapján az említett közösségi rendelkezések megsértését szankcionáló tagállami intézkedésnek legalább egyenértékűnek kell lennie a 92/85/EGK irányelv 10. és 12. cikkét átültető nemzeti jogszabályban előírt szankcióval.

A Bíróság a férfiak és a nők közötti, a nyugdíjrendszer területét érintő egyenlő bánásmódra vonatkozó ítélkezési gyakorlatát is tovább bővítette. A közösségi nyugdíjakat érintően többek között megállapította, hogy a tisztviselő a Közösségeknél történt szolgálatba lépését megelőző kereső tevékenysége során szerzett nyugdíjjogosultsági éveinek a közösségi rendszerbe való átvitele esetén a nem szerint különböző tényezők használata a jóváírandó nyugdíjszerző szolgálati évek kiszámításakor nem alapján történő olyan hátrányos megkülönböztetésnek minősül, amelyet a közösségi nyugdíjrendszer ésszerű pénzgazdálkodása biztosításának szükségessége nem igazol (a C-227/04. P. sz., Lindorfer kontra Tanács ügyben 2007. szeptember 11-én hozott ítélet). A férfiak és a nők közötti, a szociális biztonság területét érintő egyenlő bánásmód tekintetében a Bíróság megállapította, hogy a 79/7/EGK irányelvvel[39] nem ellentétes az olyan nemzeti szabályozás elfogadása, amely az eredetileg hátrányosan megkülönböztetett, meghatározott nemű személyek részére lehetővé teszi azt, hogy a másik nemhez tartozó személyekre alkalmazandó nyugdíjrendszer előnyeiben részesüljenek nyugdíjuk teljes időtartamára egy olyan kiigazítási járulék formájában, amely az eredetileg hátrányosan megkülönböztetett személyek által a hátrányos megkülönböztetés időszakában megfizetett járulékok, valamint a személyek másik csoportja által ugyanezen időszak alatt megfizetett, magasabb összegű járulékok közötti különbségnek felel meg, a monetáris inflációt kiegyenlítő késedelmi kamatokkal növelve. A kiigazítási járulékok megfizetése azonban a monetáris infláció kiegyenlítésére szolgálóktól eltérő, egyéb kamatokkal nem növelhető. Ezenfelül nem írható elő, hogy e fizetést egy összegben teljesítsék, amennyiben e feltétel gyakorlatilag lehetetlenné tenné vagy túlságosan megnehezítené az említett kiigazítás megfizetését (a C-231/06–C-233/06. sz., Jonkman és társai egyesített ügyekben 2007. június 21-én hozott ítélet). A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy az olyan, előzetes döntéshozatali kérdés alapján hozott ítéletet követően, amelyből az következik, hogy a nemzeti jogszabály összeegyeztethetetlen a közösségi joggal, az érintett tagállam hatóságainak feladata megtenni azokat a megfelelő intézkedéseket, amelyek biztosítják a közösségi jog betartását, különösen ügyelve arra, hogy a nemzeti jog a lehető leghamarabb megfeleljen a közösségi jognak, és hogy azok a jogok, amelyeket az érintettek arra alapítanak, teljes mértékben érvényesüljenek. Amennyiben a közösségi joggal ellentétes hátrányos megkülönböztetés ténye megállapításra került, mindaddig, amíg az egyenlő bánásmódot helyreállító intézkedéseket nem fogadják el, a nemzeti bíróság feladata kizárni a hátrányos megkülönböztetést tartalmazó nemzeti rendelkezések érvényesülését – azoknak a

[39] A férfiak és a nők közötti egyenlő bánásmód elvének a szociális biztonság területén történő fokozatos megvalósításáról szóló, 1978. december 19-i 79/7/EGK tanácsi irányelv (HL 1979. L 6., 24. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 215. o.).

jogalkotó által történő hatályon kívül helyezésének indítványozása vagy bevárása nélkül –, valamint ugyanazon rendszert alkalmazni a hátrányosan megkülönböztetett csoport tagjaira, mint amelynek előnyeiben a másik csoport tagjai részesülnek.

A férfi és a női munkavállalók egyenlő díjazásának az elve meghatározó a C-300/06. sz. Voß-ügyben 2007. december 6-án hozott ítéletben, amelynek értelmében az EK 141. cikket úgy kell értelmezni, hogy azzal ellentétes az olyan nemzeti szabályozás, amely egyrészt mind a teljes munkaidőben, mind pedig a részmunkaidőben foglalkoztatott közalkalmazottak által teljesített túlmunkát az egyéni munkaidőn felül teljesített munkaként határozza meg, másrészt a túlmunka után alacsonyabb díjazást állapít meg, mint az egyéni munkaidőn belül teljesített óraszám után, így a részmunkaidőben foglalkoztatott közalkalmazottak az egyéni munkaidejükön felül és a teljes munkaidőben foglalkoztatott közalkalmazottak kötelező óraszámának mértékéig végzett munkájukért alacsonyabb díjazásban részesülnek, mint a teljes munkaidőben foglalkoztatott közalkalmazottak, amennyiben a szóban forgó szabályozás hatálya alá tartozó munkavállalók között jóval több nő érintett, mint férfi munkavállaló, az ilyen eltérő bánásmódot nem igazolják a nemen alapuló hátrányos megkülönböztetéstől független, objektív okok.

Az egyenlő bánásmód a foglalkoztatás és a munkavégzés területén – ezúttal az életkor alapján történő hátrányos megkülönböztetés tilalmát érintően – képezte a tárgyát a C-411/05. sz. Palacios de la Villa ügyben 2007. október 16-án hozott ítéletnek, amely esetében azon spanyol szabályozásnak a 2000/78/EK irányelvvel[40] való összeegyeztethetősége állt a középpontban, amely érvényesnek minősíti azon, a kollektív szerződésekben megállapított, kényszernyugdíjazásra vonatkozó kikötéseket, amelyek a munkaviszonynak a törvény erejénél fogva történő megszűnéséről rendelkeznek, ha a munkavállaló elérte a nemzeti szabályozás által 65 évben megállapított nyugdíjkorhatárt, és teljesíti a járulékfizetésen alapuló öregségi nyugdíjra való jogosultságra vonatkozó egyéb feltételeket. A Bíróság megállapította, hogy az életkoron alapuló hátrányos megkülönböztetés tilalmával, amelynek általános kereteit az említett irányelv határozza meg, nem ellentétes az ilyen nemzeti rendelkezés, amennyiben az a foglalkoztatás- és a munkaerő-piaci politika jogos céljával objektíven és ésszerűen igazolható, továbbá e közérdekű célkitűzés elérésének eszközei megfelelőnek és szükségesnek tűnnek. Miután megállapította, hogy a munkaerőpiac szabályozásának a közérdekű célját, amely főként a munkanélküliség enyhítésére és a foglalkoztatás magas szintjének előmozdítására irányul, a nemzeti jog keretében főszabályként olyan célkitűzésnek kell tekinteni, amely igazolja az életkoron alapuló eltérő bánásmódot, a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy az intézkedés megfelelő és szükséges jellege fennáll, mivel szem előtt tartja azt a körülményt is, hogy az érdekeltek öregségi nyugdíjban részesüljenek, és mivel lehetőséget teremt a szociális partnereknek számára, hogy kollektív szerződések útján – tehát rugalmasan – élhessenek a kényszernyugdíjazás mechanizmusának alkalmazásával.

Végezetül egy spanyol bíróságnak a szolgálatban eltöltött idő után járó juttatás nyújtásával kapcsolatos kérdésére a Bíróság kimondta, hogy a „munkafeltételek" fogalma, amelyet

40 A foglalkoztatás és a munkavégzés során alkalmazott egyenlő bánásmód általános kereteinek létrehozásáról szóló, 2000. november 27-i 2000/78/EK tanácsi irányelv (HL L 303., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 79. o.).

a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodás[41] 4. szakaszának 1. pontja említ, amely kerethatározatnak a rendelkezései, csakúgy mint az 1999/70/EK irányelv[42] rendelkezései, amelynek a keretmegállapodás a mellékletét képezi, az állami szervekkel kötött határozott idejű munkaszerződésekre és munkaviszonyokra egyaránt alkalmazandók, alapjául szolgálhat az olyan kérelmeknek, amelyek arra irányulnak, hogy valamely határozott időre alkalmazott munkavállaló részére megadják azt a szolgálatban eltöltött idő után járó juttatást, amelyet a nemzeti jog csak az állandó munkavállalók részére tart fenn (a C-307/05. sz. Del Cerro Alonso-ügyben 2007. szeptember 13-án hozott ítélet). Ezenfelül a Bíróság megállapításai szerint ugyanezzel a rendelkezéssel ellentétes a határozott időre alkalmazott és állandó munkavállalók közötti olyan bánásmódbeli eltérés bevezetése, amelyet egyedül az a körülmény indokol, hogy azt a tagállam törvényi vagy rendeleti szabályozása, vagy a szakszervezetek képviselői és az érintett munkáltató között létrejött kollektív megállapodás írja elő.

A Bíróság különböző előzetes döntéshozatali kérdésekre válaszolva értelmezte a munkavállalók jogaira és védelmére vonatkozó bizonyos közösségi rendelkezések hatályát. Így például a C-458/05. sz., Jouini és társai ügyben hozott ítéletben a Bíróság kifejtette a 2001/23/EK irányelv[43] értelmében a vállalkozás szerződés alapján történő átruházásának a fogalmát, és megállapította, hogy az irányelv vonatkozik arra az esetre, ha egyrészt az adminisztratív személyzet egy részét, valamint a kikölcsönzött munkavállalók egy részét valamely másik munkaerő-kölcsönző vállalkozás átveszi annak érdekében, hogy ott ugyanazokat a feladatokat lássák el ugyanazon ügyfelek részére, és másrészt az átruházás által érintett erőforrások önmagukban elegendőek ahhoz, hogy a kérdéses gazdasági tevékenységet jellemző szolgáltatásnyújtást lehetővé tegyék más jelentős üzemeltetési erőforrásoknak vagy a vállalkozás más részeinek az igénybevétele nélkül, melyet a kérdést előterjesztő bíróságnak kell ellenőriznie. A C-278/05. sz., Robins és társai ügyben 2007. január 25-én hozott ítélettel (EBHT 2007., I-1053. o.) a Bíróság olyan különböző, a munkavállalóknak a munkáltató fizetésképtelensége esetén való védelmére vonatkozó kérdésekre adott választ, amelyeket Észak-Írország és Nagy-Britannia Egyesült Királyságának az egyik bírósága terjesztett elő előzetes döntéshozatal céljából. Tekintettel az e területen a a tagállamokra ruházott széles mérlegelési mozgástérre, a Bíróság a 80/987/EGK irányelv[44] 8. cikkére vonatkozóan megállapította, hogy a munkáltató fizetésképtelensége, valamint a vállalati és vállalatközi kiegészítő ellátórendszerek eszközeinek elégtelensége esetén az öregségi ellátásokra vonatkozóan megszerzett jogosultságok finanszírozását

41 Az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló, 1999. június 28-i 1999/70/EK tanácsi irányelv mellékletében szereplő, a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött 1999. március 18-i keretmegállapodás (HL L 175., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 368. o.).

42 Az ESZSZ, az UNICE és a CEEP által a határozott ideig tartó munkaviszonyról kötött keretmegállapodásról szóló, 1999. június 28-i 1999/70/EK tanácsi irányelv (HL L 175., 43. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 3. kötet, 368. o.).

43 A munkavállalók jogainak a vállalkozások, üzletek vagy ezek részeinek átruházása esetén történő védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 2001. március 12-i 2001/23/EK tanácsi irányelv (HL L 82., 16. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 4. kötet, 98. o.).

44 A munkáltató fizetésképtelensége esetén a munkavállalók védelmére vonatkozó tagállami jogszabályok közelítéséről szóló, 1980. október 20-i 80/987/EGK tanácsi irányelv (HL L 283., 23. o.; magyar nyelvű különkiadás 5. fejezet, 1. kötet, 217. o.).

nem kell kötelezően maguknak a tagállamoknak biztosítaniuk, és a finanszírozásnak nem kell teljesnek lennie. A Bíróság arra is emlékeztetett, hogy az ilyen közösségi rendelkezés helytelen átültetése esetén az érintett tagállam felelőssége a mérlegelési jogkörre előírt korlátoknak a tagállam általi nyilvánvaló és súlyos megsértése megállapításától függ.

Környezetvédelem

A Bíróságnak a C-342/05. sz., Bizottság kontra Finnország ügyben 2007. június 14-én hozott ítéletében azt kellett megvizsgálnia, hogy fennáll-e a Bizottság azon állítása, hogy a Finn Köztársaság, mivel engedélyezte a farkasvadászatot, nem teljesítette a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről szóló, 1992. május 21-i 92/43/EGK tanácsi irányelvből[45] eredő kötelezettségeit. Az említett irányelv 12. cikkének (1) bekezdéséből, valamint IV. mellékletének a) pontjából következően ugyanis a farkasok a szigorú védelmet igénylő állatfajok közé tartoznak. Ugyanakkor ugyanezen irányelv 16. cikke előírja az említett tilalom alól való kivételek rendszerét. Az átültető nemzeti rendelkezések értelmében a finn hatóságok kivételként évente farkasvadászatra vonatkozó engedélyeket adtak ki. A Bíróság elsőként emlékeztetett arra, hogy az állandó ítélkezési gyakorlat értelmében még ha az alkalmazandó nemzeti szabályozás önmagában összeegyeztethető is a közösségi joggal, a kötelezettségszegés a közösségi jogot sértő közigazgatási gyakorlat fennállásából is fakadhat, ha az bizonyos fokú állandóságot és általánosságot mutat. A Bíróság ezt követően megállapította, hogy az említett irányelv 16. cikkét, mivel kivételt ír elő, megszorítóan kell értelmezni, és az a megkövetelt feltételek minden egyes eltérés esetében történő teljesülésével kapcsolatos bizonyítási terhet az arról határozatot hozó hatóságra rója. Ebben az esetben a tagállamok kötelesek annak biztosítására, hogy a védett fajt érintő beavatkozás engedélyezésére kizárólag pontos és megfelelő, az említett cikkben meghatározott okokra, feltételekre és követelményekre utaló indokolást tartalmazó határozattal kerülhet sor. Az érintett fajok populációinak a természetes elterjedési területükön fennálló kedvező védettségi állapota azonban az előírt eltérések engedélyezésének szükséges előfeltétele. Az ilyen eltérések engedélyezése csak kivételes esetben lehetséges, ha megfelelő megállapítást nyert, hogy nem súlyosbítják az említett populációk kedvezőtlen védettségi helyzetét, illetve nem akadályozzák azok kedvező védettségi helyzetének helyreállítását, mely az ugyanezen irányelv 16. cikkében előírt célkitűzés. Következésképpen nem zárható ki, hogy egy bizonyos számú farkas kilövése, még ha azok közül bizonyosak jelentős károkat okozhatnak is, hatással van e célkitűzésre. A Bíróság ebből arra a következtetésre jutott, hogy az a tagállam, amely annak megállapítása nélkül engedélyezi megelőzés címén a farkasvadászatot, hogy az alkalmas a jelentős károk megelőzésére, nem teljesíti a 92/43 irányelvből eredő kötelezettségeit.

Polgári ügyekben folytatott igazságügyi együttműködés

A polgári és igazságügyi együttműködés területén a C-435/06. sz. C-ügyben 2007. november 27-én hozott ítéletet kell elsőként megemlíteni, amely első alkalommal értelmezi a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a

[45] HL L 206., 7. o.; magyar nyelvű különkiadás 15. fejezet, 2. kötet, 102. o.

joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet[46] hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet rendelkezéseit. A Bíróság megállapította, hogy e rendelet alkalmazandó egy gyermek azonnali állami gondozásba vételét és a saját családján kívül, nevelőszülőknél való elhelyezést elrendelő egyedi határozatra, ha ezt a határozatot a közjog gyermekvédelemre vonatkozó szabályainak a keretében fogadták el. Az ilyen határozat a rendelet hatálya alá tartozik, mivel a „szülői felelősség" területére vonatkozik, és a polgári ügyek fogalmába tartozik, amelyet önállóan kell értelmezni, és az magában foglalhat akár olyan intézkedéseket, amelyek valamely tagállam jogában a közjog hatálya alá tartoznak. Ezenfelül a Bíróság úgy vélte, hogy az északi államok közötti együttműködés keretében elfogadott, személyek állami gondozásba vételéről és elhelyezéséről szóló közigazgatási határozatok elismerésére és végrehajtására vonatkozó harmonizált nemzeti szabályozás nem alkalmazható a 2201/2003 rendelet hatálya alá tartozó, gyermek állami gondozásba vételéről szóló határozatra. A 2201/2003 rendelet 59. cikkének (1) bekezdése értelmében ugyanis a rendelet hatályon kívül helyezi a tagállamokban a tagállamok között kötött azon egyezményeket, amelyek a rendelet által szabályozott ügyekre vonatkoznak. Az északi államok közötti együttműködés nem szerepel a 2201/2003 rendeletben kimerítően felsorolt kivételek között. A Bíróság azt is megállapította, hogy ezt az értelmezést nem érvényteleníti az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmányhoz csatolt, az északi együttműködésről szóló közös nyilatkozat.[47] E nyilatkozat alapján ugyanis az Unió északi együttműködésben részes tagállamai vállalják, hogy ezt az együttműködést a közösségi joggal összhangban folytatják. Ebből következik, hogy ezen együttműködésnek tiszteletben kell tartania a közösségi jogrend alapelveit.

Ezt követően utalni kell a C-386/05. sz. Color Drack ügyben 2007. május 3-án hozott ítéletre, amelyben a Bíróságnak a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló, 44/2001 tanácsi rendelet 5. cikke 1. pontjának b) alpontját kellett értelmeznie. E rendelkezés szerint ha az eljárás tárgya egy szerződés vagy egy szerződéses igény, a felperes a kereset alapjául szolgáló, teljesített vagy teljesítendő kötelezettség helye szerinti bíróság előtt is perelhető, és a rendelkezés azt is előírja, hogy ingó dolog értékesítése esetén ez a tagállam területén az a hely, ahol a szerződés alapján az adott dolgot leszállították, vagy le kellett volna szállítani. A Bíróság megállapította, hogy e rendelkezés alkalmazandó az ugyanazon tagállamon belüli több szállítási hely esetén, és hogy ilyen esetben valamennyi, az ingó dolgok értékesítésére irányuló szerződés alapján benyújtott kérelem vonatkozásában az a bíróság rendelkezik joghatósággal, amelynek területén található a – gazdasági szempontok szerint meghatározandó – elsődleges szállítás helye. Az elsődleges szállítás helye meghatározásához szükséges tényezők hiányában a felperes választása szerint bármely szállítási hely bírósága előtt perelheti az alperest.

46 A 2004. december 2-i 2116/2004/EK tanácsi rendelettel (HL L 367., 1. o.) módosított, a házassági ügyekben és a szülői felelősségre vonatkozó eljárásokban a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról, illetve az 1347/2000/EK rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2003. november 27-i 2201/2003/EK tanácsi rendelet (HL L 338., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 243. o.).

47 Az Osztrák Köztársaság, a Finn Köztársaság és a Svéd Királyság csatlakozásának feltételeiről, valamint az Európai Unió alapját képező szerződések kiigazításáról szóló okmányhoz csatolt, északi együttműködésről szóló 28. közös nyilatkozat (HL 1994. C 241., 21. o. és HL 1995. L 1., 1. o.).

Büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködés és a terrorizmus elleni küzdelem

A C-303/06. sz. Advocaten voor de Wereld ügyben 2007. május 3-án hozott ítéletében a Bíróság vizsgálata egyetlen olyan tényezőt sem tárt fel, amely érinthetné az európai elfogatóparancsról és a tagállamok közötti átadási eljárásokról szóló, 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat[48] érvényességét. Az említett kerethatározat célja nem a tagállamok büntető anyagi jogának harmonizálása, hanem a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítését írja elő a büntetőügyekben folytatott igazságügyi együttműködés terén, és a célja az igazságügyi hatóságok közötti, az elítéltekre vagy gyanúsítottakra vonatkozó átadás egyszerűsített rendszerének a bevezetése a büntetőítélet végrehajtása vagy büntetőeljárás lefolytatása céljából. A kerethatározat elfogadása nem sérti az EU 34. cikk (2) bekezdésének b) pontját, amely általános megfogalmazással élve felsorolja és meghatározza az Unió az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében megfogalmazott céljainak megvalósítása érdekében használható jogi eszközök különböző fajtáit, és amely nem értelmezhető úgy, mint amely kizárja, hogy a tagállamok törvényi, rendeleti és közigazgatási rendelkezéseinek közelítése kerethatározat elfogadása által valósulhasson meg az EU 31. cikk (1) bekezdésének e) pontjában említetteken kívül más területeken, közelebbről az európai elfogatóparancs területén. Az EU 34. cikk (2) bekezdése fontossági sorrendet sem állít fel a felsorolt eszközök között. Amennyiben az európai elfogatóparancsot egyezménnyel is lehetett volna szabályozni, a Tanács mérlegelési jogkörébe tartozik, hogy előnyben részesíti-e a kerethatározatot mint jogi eszközt, ha – mint a jelen ügyben is – e jogi aktus elfogadásának feltételei teljesülnek. Ezt a következtetést nem rontja le az a körülmény, hogy 2004. január 1-jétől ez a kerethatározat lép a tagállamok közötti viszonylatban a kiadatás terén alkalmazandó korábbi egyezmények megfelelő rendelkezéseinek helyébe. Minden ettől eltérő értelmezés, amelyeket nem támaszt alá sem az EU 34. cikk (2) bekezdése, sem az Európai Unióról szóló szerződés egyéb rendelkezése, azzal a kockázattal jár, hogy a korábban nemzetközi egyezménnyel szabályozott területek vonatkozásában a Tanács részére biztosított, kerethatározat elfogadására irányuló hatáskör elveszti hatékony érvényesülésének lényegét. Ezenfelül az a tény, hogy a kerethatározat bizonyos bűncselekményfajták esetében kiiktatja a kettős büntethetőség követelményének vizsgálatát, megfelel a bűncselekmények és büntetések törvényessége elvének, valamint az egyenlő bánásmód és a hátrányos megkülönböztetés tilalma elvének.

A C-467/05. sz. Dell'Orto-ügyben 2007. június 28-án hozott ítéletben a Bíróságnak a sértett jogállásáról szóló, 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározat[49] értelmében a sértett fogalmát kellett értelmeznie. A Bíróság megállapította, hogy a büntetőeljárás során – közelebbről a bűnösséget kimondó jogerős ítéletet követő büntetés-végrehajtási eljárás során – a „sértett" kerethatározat szerinti fogalma nem foglalja magában azon jogi személyeket, amelyeknek valamely tagállam büntetőjogi szabályozásának cselekvéssel vagy mulasztással való megsértése közvetlenül kárt okozott, mivel a jogalkotó célja az

48 A 2002. június 13-i 2002/584/IB tanácsi kerethatározat (HL L 190., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 6. kötet, 34. o.).

49 A 2001. március 15-i 2001/220/IB tanácsi kerethatározat (HL L 82., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 4. kötet, 72. o.).

volt, hogy a kerethatározat kizárólag a bűncselekmény által okozott kárt elszenvedő természetes személyekre vonatkozzon. A Bíróság álláspontja szerint ez az értelmezés nem vitatható azon indok alapján, hogy az nem felel meg a bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről szóló 2004/80 irányelv[50] rendelkezésének, mivel még azon feltevés mellett is, hogy az EK-Szerződés alapján elfogadott irányelv rendelkezései bármilyen hatással lennének az Európai Unióról szóló szerződésen alapuló kerethatározat rendelkezéseinek értelmezésére, és hogy az ezen irányelv értelmében vett sértett fogalmát úgy lehetne értelmezni, mint amely vonatkozik a jogi személyekre is, a kerethatározat és az említett irányelv különböző területeket szabályoznak, és a közöttük lévő kapcsolatból semmi esetre sem következik a szóban forgó fogalom egységes értelmezésének igénye.

A Bíróság által hozott számos ítélet a terrorizmus elleni küzdelem kereteibe illeszkedik.

A C-229/05. P. sz., PKK és KNK kontra Tanács ügyben 2007. január 18-án hozott ítéletben (EBHT 2007., I-439. o.) a Bíróság többek közt hangsúlyozta a magánszemélyek hatékony bírói jogvédelemhez való jogát, mégpedig a terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló 2580/2001 rendelettel összefüggésben.

Az ENSZ 1373. (2001) sz. határozata végrehajtásával összefüggésben az Európai Unió 2002-ben úgy határozott, hogy a Kurdisztáni Munkáspártot (PKK) felveszi a terrorista szervezetek listájára, amely a szervezet pénzeszközeinek befagyasztását vonta maga után. E határozat ellen az első felperes a PKK nevében, a második felperes pedig a Kurdisztáni Nemzeti Kongresszus (KNK) nevében keresetet indított. Mivel az Elsőfokú Bíróság a keresetet, mint elfogadhatatlant, elutasította, a két felperes a Bírósághoz fellebbezést nyújtott be.

A Bíróság többek között megállapította, hogy a fenti rendelet tekintetében a bírói jogvédelem hatékonysága annál is inkább fontos, mivel az említett rendeletben előírt korlátozó intézkedések súlyos következményekkel járnak. Az e rendelettel érintett személyeknek, csoportoknak vagy szervezeteknek nemcsak a pénzügyletekben és pénzügyi szolgáltatásokban való részvételét akadályozzák, hanem jó hírnevüket és politikai tevékenységüket is sérti az a tény, hogy őket terroristának minősítik.

A 2580/2001 rendelet[51] – a 2001/931 közös álláspont[52] 1. cikkének (4)–(6) bekezdésével együttesen olvasott – 2. cikke (3) bekezdésének értelmében valamely személy, csoport vagy szervezet csak meghatározott bizonyítékok és az érintett személyek, csoportok vagy szervezetek pontos megjelölése esetén vehető fel az említett rendelet hatálya alá tartozó személyek, csoportok és szervezetek listájára. Egyebekben pontosításra kerül, hogy valamely személy, csoport vagy szervezet nevét csak helyzetének a Tanács általi

50 A 2004. április 29-i 2004/80/EK irányelv (HL L 261., 15. o.; magyar nyelvű különkiadás 19. fejezet, 7. kötet, 65. o.).

51 A terrorizmus leküzdése érdekében egyes személyekkel és szervezetekkel szemben hozott különleges korlátozó intézkedésekről szóló 2580/2001/EK rendelet (HL L 344., 70. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 207. o.).

52 A terrorizmus leküzdésére vonatkozó különös intézkedések alkalmazásáról szóló 2001/931/KKBP közös álláspont (HL L 344., 93. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 217. o.).

rendszeres felülvizsgálatával lehet fenntartani az említett listán. Mindezen tényezők bírósági felülvizsgálatát biztosítani kell.

A Bíróság mindezek alapján arra a következtetésre jutott, hogy ha a közösségi jogalkotó úgy véli, hogy az adott szervezet továbbra is kellő mértékben fennáll ahhoz, hogy a 2580/2001 rendeletben előírt korlátozó intézkedések tárgyát képezze, a koherencia és az igazságosság annak elismerésére kötelez, hogy ez a szervezet továbbra is kellő mértékben fennáll ahhoz, hogy vitassa ezt az intézkedést. Minden egyéb következtetés azt eredményezné, hogy anélkül lehetne felvenni bármely szervezetet a terrorista szervezetek listájára, hogy e felvétel ellen keresetet lehetne indítani.

Következésképpen a Bíróság az Elsőfokú Bíróság végzését hatályon kívül helyezte, amennyiben az elutasítja a felperes által a PKK nevében indított keresetet.

A C-354/04. P. sz., Gestoras Pro Amnistía és társai kontra Tanács (EBHT 2007., I-1579. o.) és a C-355/04. P. sz., Segi és társai kontra Tanács ügyekben (EBHT 2007., I-1657. o.) 2007. február 27-én hozott ítéletekben a Bíróság elutasította a két szervezet fellebbezését, amelyben kártérítést kértek a terrorcselekményekben részt vevő személyeknek, csoportoknak és szervezeteknek egy tanácsi közös álláspont[53] mellékletét képező listájára való felvételük nyomán.

A Bíróság mindenekelőtt emlékeztetett arra, hogy az Európai Unióról szóló szerződésnek a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködésre vonatkozó VI. címe keretében nem ruházták fel a kártérítési keresetek elbírálására vonatkozó hatáskörrel.

A Bíróság a továbbiakban kifejtette, hogy a felperesek, akik bíróság előtt vitatni kívánják egy közös álláspont jogszerűségét, nincsenek megfosztva a bírói jogvédelemhez való joguktól. Ugyanis, mivel az EU 35. cikk (1) bekezdése értelmében a nemzeti bíróságok csak a határozatokra vagy a kerethatározatokra vonatkozó kérdést terjeszthetnek előzetes döntéshozatalra a Bíróság elé, közös álláspontra vonatkozót nem, ezen rendelkezés szerint ilyen, előzetes döntéshozatalra utalás tárgyát képező jogi aktus lehet valamennyi, a Tanács által hozott, harmadik személyekkel szembeni joghatások kiváltására irányuló rendelkezés. Mivel az előzetes döntéshozatali eljárás célja az, hogy biztosítsa a Szerződés értelmezése és alkalmazása során a jog tiszteletben tartását, ezért előzetes döntéshozatal iránt a Bíróság elé történő utalás lehetőségének a Tanács által hozott valamennyi, joghatások kiváltására irányuló rendelkezés vonatkozásában, azok jellegétől vagy formájától függetlenül nyitva kell állnia.

Következésképpen az olyan jogvitát elbíráló nemzeti bíróság, amely járulékosan felveti valamely, az Európai Unióról szóló szerződés VI. címének keretében elfogadott közös álláspont érvényességének vagy értelmezésének kérdését, és amelynek komoly kétségei vannak azon kérdést illetően, hogy e közös álláspont valójában nem harmadik személyekkel szembeni joghatások kiváltására irányul-e, előzetes döntéshozatalt kérhet a Bíróságtól. Így adott esetben a Bíróság feladata annak megállapítása, hogy a közös álláspont harmadik

[53] A 2001/931/KKBP tanácsi közös álláspont naprakésszé tételéről szóló, 2002. május 2-i 2002/340/KKBP tanácsi közös álláspont (HL L 116., 75. o.).

személyekkel szembeni joghatások kiváltására irányul-e, és a Bíróságnak kell e közös álláspont valós minőségét helyreállítani, valamint előzetes döntéshozatal keretében határoznia.

Végezetül a Bíróság megállapította, hogy a nemzeti bíróságoknak oly módon kell értelmezniük és alkalmazniuk a keresetindításra vonatkozó belső eljárási szabályaikat, amely a természetes és jogi személyek számára lehetővé teszi bármely, az Európai Unió valamely jogi aktusának kidolgozása vagy velük szembeni alkalmazása során hozott határozat vagy egyéb nemzeti intézkedés jogszerűségének bíróság előtti vitatását, valamint az adott esetben elszenvedett kár megtérítésének kérelmezését.

Következésképpen a Bíróság megállapította, hogy a felperesek nincsenek megfosztva a hatékony bírói jogvédelemhez való joguktól, és az Elsőfokú Bíróság végzései nem sértették az e védelemhez fűződő jogaikat.

A C-117/06. sz., Möllendorf és Möllendorf-Niehuus ügyben 2007. október 11-én hozott ítéletben a Bíróság lényegében megállapította, hogy nem teljesíthető az ingatlan-adásvételi szerződés, ha a közösségi jog időközben a vevő gazdasági forrásainak a befagyasztását írta elő.

Egy német bíróság az előtte annak tárgyában indított keresethez kapcsolódóan, hogy a Grundbuchamt (az ingatlan-nyilvántartást vezető hatóság) megtagadta egy tulajdonjog-átruházásnak az ingatlan-nyilvántartásba történő végleges bejegyzését, amely a német jog szerint az ingatlan tulajdonjoga megszerzésének szükséges feltétele, azt a kérdést terjesztette a Bíróság elé, hogy az Oszáma bin Ládennel, az Al-Qaida [helyesen: al-Kaida] hálózattal és a Tálibánnal összeköttetésben álló egyes személyekkel és szervezetekkel szemben meghatározott szigorító intézkedések bevezetéséről szóló 881/2002 rendelet[54] rendelkezései tiltják-e ingatlan tulajdonjogának azon vevőre történő átruházását, akit az Oszáma bin Ládennel, az al-Kaida hálózattal és a Tálibánnal összeköttetésben álló egyes személyeknek a rendelethez mellékelt listájára az adásvételi szerződés megkötését követően vettek fel.

A Bíróság igenlő választ adott, megállapítva, hogy a 881/2002 rendelet 2. cikkének (3) bekezdése úgy értelmezendő, hogy ha mind az ingatlan-adásvételi szerződést, mind az e dolog tulajdonjogának átruházására vonatkozó megállapodást a vevőnek az említett rendelet I. mellékletében szereplő listára való felvételének időpontja előtt kötötték, és a vételárat is kifizették ezen időpont előtt, e rendelkezés tiltja a tulajdonjognak e szerződés teljesítéseként az ingatlan-nyilvántartásba az említett időpontnál későbbi végleges bejegyzését.

54 A 2003. március 27-i 561/2003/EK tanácsi rendelettel (HL L 82., 1. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 2. kötet, 91. o.) módosított, az Oszáma bin Ládennel, az Al-Qaida [helyesen: al-Kaida] hálózattal és a Tálibánnal összeköttetésben álló egyes személyekkel és szervezetekkel szemben meghatározott szigorító intézkedések bevezetéséről, valamint az egyes termékek és szolgáltatások Afganisztánba történő kivitelének tilalmáról, a repülési tilalom megerősítéséről és az afganisztáni Tálibánt illető pénzkészletek és egyéb pénzügyi források befagyasztásáról szóló, 467/2001/EK tanácsi rendelet hatályon kívül helyezéséről szóló, 2002. május 27-i 881/2002/EK tanácsi rendelet (HL L 139., 9. o.; magyar nyelvű különkiadás 18. fejezet, 1. kötet, 294. o.).

A Bíróság álláspontja szerint ugyanis az említett rendelkezés egyrészt gazdasági erőforrások bármilyen rendelkezésre bocsátására vonatkozik, és ezért olyan aktusra is, amely egy egyenlően kétoldalú (szinallagmatikus) szerződés teljesítéséből ered, és amelyben pénzügyi ellenszolgáltatás megfizetéséért cserében állapodtak meg. Másrészt ugyanezen rendelet 9. cikke úgy értelmezendő, hogy az e rendelet által előírt intézkedések – amelyek között szerepel a gazdasági erőforrások befagyasztása – megtiltják az említett rendelet hatálybalépése előtt megkötött szerződések teljesítésére vonatkozó aktusok végrehajtását is.